

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 6 (10859) хемис 7-февраль, 2019-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Юбилей къейдда

Гъурметлу ватанэгълияр!
28-февралдиз, ишкъан сяддин 2-даз,
Дербент шегъерда, Лезгийрин СтАл
Сулейманан тIварунихъ галай госмуз-
драмтеатрдин дараматада Дагъуст-
тандин халкъдин, Россиядин лайхху
артист Абдуллах Тажибович Гьаби-
бован 70 иисан юбилейдин еке межис
кыле фида.

Мярекатда Дагъустандин Гъук-
матдин, культурадин министерстводин, илимдин, ме-
дениятдин, жемиятдин векилри шитиракда.

Буюр, шитирака, медениятдал рикI алай гъурмет-
лу юлдашар!

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Яру дагъди вичин ценерив Россиядин
вири пиплерай атанвай дагъларин кукъу-
шар мұттұльғардайбур нубатдин гъиле-
ра ківатна. Докъузпара районда альпи-
низмдай Россиядин чемпионат башла-
миш хъана. Идан гъакъындай "Лезги га-
зетдиз" райондин администрациядин
пресс-къулугъди хабар гана.

Акъажунрив эгечүнис талукъарнавай
мярекатда РД-дин туризмдин ва халкъ-
дин художественный сеняткарвилерин
рекъя министр Расул Ибрагимова, РД-
дин спортдин министрдин заместитель
Зайнал Салаутдинова, Россиядин альпи-
низмдин федерациядин вице-президент,
классический альпинизмдин комиссиядин
председатель Александр Пятницина, Ин-
гушетия Республикадин альпинизмдин
федерациядин президент Висан Юсупо-
ва, Дагъустан Республикадин альпиниз-
мдин федерациядин президент Петр Лео-
нова, Ахъцег райондин администрациядин
кыил Осман Абдулкеримова, Докъузпара
райондин администрациядин кыил Абду-
рагым Алискерова, Сулейман-Стальский
райондин администрациядин кыил Нариман
Абдулмуталибова, Дербент шегъер-
дин администрациядин, МЧС-дин, спорт-
дин, общественный организацийин векил-
ри ва маса ксари иштирака.

Акъажунрив эгечүлди виллик Докъуз-
пара райондин кыил РД-дин Минтуризмдин
руководителдихъ галаз санал инвестпро-
ект кардик кутун патал чара авунтай чқадиз
килигна. Абдурагым Алискерова къейд
авурвал, проектдал асаслау яз, Къурушрин
хуърун патарив гвай майдандал туризм-
дин база арадал гъида. И объект мугъма-
нан патал тайнарнавай, лазим тир къу-
лайвилер авай саки ңуд къвалерикай иба-
рат жеда. Райондин къили къейд авурвал,
ихътин майдан кардик кутуни райондиз
дагълара метлеблудаказ ял ягъиз кланзай
туристар желбдай мумкинвал гуда.

Ахпа альпинизмдай акъажунар ачуху-
нис талукъарнавай официальный пай
башламиш хъана. Расул Ибрагимова
альпинистар Дагъустандин руководст-
водин тIварунихъ галай тебрикна. "За Да-
гъустандин Кыилин, РД-дин Гъукуматдин
Председателдин тIварунихъ, кылди
жуван патай акъажунрин вири иштирак-
чияр, судьяр ва мугъманар тебрикзана.
Заз квехъ виридахъ агалкъунар, дагъдиз
агалкъунралди хжак жедай мумкинвилер
хъун кланзава. Чакай рахайтla, чун квезд
цини, къведай ийсузни ина неинки акъа-
жунар кылы тухун, гъакъни ял ягъун па-
тални вири шарттар тешкилиз чалишмиш
жеда", - малумарна РД-дин Минтуризм-
дин рөгъберди.

Докъузпара райондин кыил Абдурагым
Алискеровани вири мугъманар, чемпионат-
дин иштиракчияр хувшиледи тебрикна.
Ихътин проектар кардик кутавай шарттара,
дагъларин къакъан кукушлиз хжак хунал-
ди альпинистри чи чехъ улкве ва чи тъве-
чи ватан машъурзавайди къейдна.

"...Докъузпара район надир район я.
Тебиатди чи ерийриз атлугъай, гъа са вах-
тунда тиқрар тежжер хътиң гүзельвал
ганва. Сифтени-сифте им дагъларин - чаз
мұттұльғариз кланзай дагъларин гүз-
ельвал я. Четинвилер ва манийвилер
алудиз клан хъун - им руғьдиз мягъкем,
виклер ксариз хас кар я. Къе чун гъахтиң
ксар акъажунрив эгечүнин шагыдар же-
да", - къейдна А.Алискерова.

Райондин къили икъван важибу акъ-
ажунар Докъузпара района тешкилунай
Россиядин Федерациядин спортдин ми-
нистерстводин, Россиядин Федерациядин
туризмдин министрстводин, Дагъустан
Республикадин туризмдин ва халкъдин
художественный сеняткарвилерин рекъя
министерстводин, Дагъустан Республика-
дин спортдин министрстводин, Россия-
дин альпинизмдин федерациядин ва Да-
гъустан Республикадин альпинизмдин

федерациядин руководстводиз сагърай
лагъана. Ада ихътин акъажунар кылы тух-
ун хъсан адедиз элкъенвайди къейд-
на. Ихътин серенжемри, четинвилер алу-
диз, ял ягъунал рикI алай хейлин ксарин
фигир чи райондал желбазава. Ихътин
акъажунри чаз райондин мулкарал туризм
виллик тухунин, активидаказ ял ядай шар-
тлар яратмишунин карда күмекзана.

Государстводин гимндин сесерик кваз
Россиядин ва Дагъустандин пайдахар
хажна.

Идалай гүгъульни спортсменриз ва
мугъманриз суварин концерт гана. Мяре-
катдин официальный пай күтлягъ хъай-
далай гүгъульни Расул Ибрагимова
спортсменрихъ галаз сүгъбетар авуна.
Воронеждай тир альпинистри чеб хушви-
леди къабулунай гъукумдин векилриз
сагърай лаъбана. Спортсменри Яру дагъ-
им рагарай, чархайри виниз хжак хуунин
рекъя акъажунар кылы тухун патал лап
лутыз тежер къван къулатай чка тирди къей-
дна. Ина ихътин жуъредин серенжемар ий-
са къилий-къилди тухуз жеда. Квекай дар-
вал ава лаъйтla, мугъманар ва альпи-
нистар къабулдай чкаяр бес жезвач. И ко-
мандадин иштиракчири къейд авурвал,
лазим тир шарттар яратмиштla, ина ял
ягъиз, альпинизмдай машъгул жез кланза-
вайбурун къадар лап артух жеда.

Расул Ибрагимова мукъвал вахтара
мугъманар, туристар патал лазим тир вири
шарттар авай къвалер хжакунив эгечдай-
дан патахъай хабардар авуна.

Къейд ийин, акъажунар 3-февралдиз-
лай 16-февралдади давам жеда. Гъа и
вахтунда чемпионатдин иштиракчияр тир
12 команда Яру дагъда кардик кутунвай
чепл тлем гъун лап четин акъваззай мар-
шрутрай фин лазим жеда.

Акъажунра Красноярскдай, Санкт-
Петербургдай, Самараадай, Новосибирск-
дай, Нижний Новгороддай ва маса чкай-
рай атанвай альпинистри иштиракзана.

Нумрадай къела:

ОБЩЕСТВО

...Месэләяр гъялун лазим я

Малдарвилин, хипехъанвили респуб-
ликадин ңуд шегъердин як, нек гъялай,
недай-хъвадай шейэр акъудай заводар,
комбинатар авай. Абурун 90 процент къе
амач. Республикада "Дагконсерв" объедин-
енидик акатзавай 41 завод ва комбинат
авай...

▶ 3

ЮБИЛЕЙ

Адакай риваят жеда

Чаз гъакъеан кичле тир трибуналдукъай
адаз күсни къурху авачир. Трибунали адан
сес, секинвал, къекъунин тегъер, дамах
гвачирвал са жизини дегишарнач. Адаз
гаф гана. Зал иштияту хъана. Таниш
тушир чал секиндаказ, вичин эбедивал
хвена, авахъна фена...

▶ 5

ИРС

Классик - мектебда

Ктабда Етим Эминан эсерар гъар са
классода ва тарсuna гъыкI чирун ва гъыхъ-
тин нетижайрив аялар агакъарун лазим
ята, гъвечиI чирвилерилай чехиI чирви-
лерихъ гъыкI камар къацун лазим ята, га-
лай-голайвал ачухарнава...

▶ 6

САГЛАМВАЛ

Грипп - хаталу азар

Эгер хизанды гриппдикди начагъ хъан-
ый кас авамла, ам патал къилдин къевлай
чара авен меслятзава. Ихътин мумкинвал
авачтла, азарлудав са метрдилай тимил
мензилдин мукъва хъана кландач. Идалайни
гъеири, адахъ гелкъведайла, чинал маска
алукъун (ва янерни сив михъ салфетка-
далди къевун) меслятзава. И къайдади ви-
русидикай хуныз күмекда.

▶ 9

ХАБАРАР

Еке агалкъунрин сагъиб

2016-йисан ноябрдилай Аскералиди
Дивеевский райондин набатчиилини
"Агрофирма "Верякши" ОАО-дин дирек-
торвиле къвалихзава. Сеймовский къу-
шарин фабрика патал техил (мух, къуль,
нахум, лацу люпин ва мсб.) битмишар-
зава. Ада резъбервал гузвай майшатди
2017-йисуз 11200 тонн техил арадал гъа-
на. 2018-йис курагъди хуники 7880 тонн
къвати хъувуна.

▶ 12

ХАБАРАР

Бахтуниин гъурметдин

къужахда

Общество виллик финин вири девирра
газет колективный пропагандист, аги-
татор, тешклатчи хъана. Райондин эко-
номика, культура, образование виллик тух-
унин, несириз ватанпересвили тербия
гунин, милли чал, адемтар хунын, миякъе-
марунин кардик газетдин колективди еке
пай кутуна...

▶ 15

Важиблу месэлэяр веревирдна

Дагъустандин государстводин халъдин майишатдин университетдэй РФ-дийн хуруун майишатдин министрдин заместитель Максим Увайдован рөгжүүрийн кваз Россиян хуруун майишатдин министрдин совещание хъана. Ана гъакыни АПК-дийн регионрин органын векилри ва Россельхознадзордин территориальный управленийн, ветеринарийн ва хуруун майишатдин маса ведомствийн векилри иштиракна. Идан гъакындай "Лезги газетдэй" РД-дийн Къилин ва Гъукаматдин Администрациядин пресс-къулгүйд хабар гана.

Мярекатдал СКФО-дийн мулкарал эпизоотикадин - гъайванрин арада фад акатдай инфекциян азаррин жигьтэй авай гъалариз, ветеринарийн электронный шагъядатнамаяр умъурдиз кечирмийшунин еришриз ва ветеринарийн идаарай материалралдин техникидади таъминарун, округрин мулкарал эпизоотикадин гъалар хъсанарунин рекъяй жавабдар ксариз ва продукция ишлемиш завай вири дөвирда адан хатасувал таъминарун талууц месэлэяр веревирдна.

Вичин ражунра Максим Увайдова къейдна хъи, Россиян Федерациин алай яисан сифте къин

перилай са жергэ субъектрин мулкарал гъайванрик акатдай хаталу азарар пайда хуунхъяа чукунхъяа галас алакъалу яз эпизоотикадин гъалар садлагъанаа пис хъана. И гъаларын властдин вири органын тади гъалдин ва саналди тир гъерекатар истемишава. Идалайни гъэйри, ветеринарийн къулгүйар цийи къайдада түкүүрүн, субъектрин властрин патай ветеринарийн идаарай лазим тир жуурда финансамишун, кадрийралди, материалралдини техникадалди таъминарун чарасуз тирди къейдна.

Министрдин заместителдэй гъакыни къейдна хъи, къецепатаз ра��уразыйн продуктран гъалтайла, Кеферпатан Кавказдин республикийн мумкинвилер эхиримжи вахтунда хейлин гъаф хъанва. "Мадни, иллаки къецепатаз ра��уразай мандарвилин продукция патал электронный шагъядатнама кардик кутуна ва и къалахдиз мадни вилики рум гана. Амма мадни менфятлудаказ къалахун патал ам майишат къиле тухдай субъектралди, регионралди ахцүүр хъувун таъминарун чарасуз я", - къейдна Максим Увайдова.

РД-дийн Гъукаматдин Председатель заместитель - РД-дийн хуруун майишатдин ва сүрсэтийн министр Абдулмуслим Абдулмуслимова гъисабзана хъи, 2018-йисуз

Дагъустандын электронный ветеринарийн шагъядатнама умъурдиз кечирмийшун патал хейлин къалах къиле тухванин. "И месэлэяр регион патал лугуз тежедай къван важиблу я. Идан гъакындай Дагъустандин Къиль Владимир Васильева са шумуд сефердэр малумнарай. И кардиз зэгметкешрини къимет ганва. Санлай къачурла, Дагъустандин АПК-дийн каралай терефра 2018-йисуз 124,1 миллиард манатдин къадарда аваз продукция гъасилнава, къецепатан улквейриз ракъурнавай продукциян къадар 23 процентдин гъаф хъана", - къейдна Абдулмуслим Абдулмуслимова.

Хуруун майишатдин сүрсэтийн министрстводин къили, гъакыни регионда къульваа чехи карч алай гъайванрик гъисабни къунвайдан гъакындай лагъана.

Вичин эхиримжи гафуна Максим Увайдова къейд авуулал, чикий раханвай месэлэяр гъяланун кардиз менфятуулаа ерилу ветеринарийн игтияжиз къулгүй авуни, производство вилик фини, мандарвилин продукция хуны ва гъялнуу, маса гуни екез къумекда.

Веревирд авур месэлэярин гъакындай СКФО-дийн мулкарал эпизоотикадин жигьтэй гъалар хъсанарун патал тапшургүйрэвээр ва меслятар гана.

Меркезийри умудзана

Хийир ЭМИРОВ

Махачкаладин администрациядин къил С.Амироров къулгүйдикай азад авурдалай гульгууниз меркэздиз 5 касди рөгжүүрвэл гана. Садалайн я гъукаматди, я шегьеरгэлийри вилик эзигзавай месэлэяр тамамдаказ гъялиз хъанач.

Администрациядин къилин къулгүйдикай азад конкуренса малумарна. Ана 38 кандидатдий иштиракна. Конкурсдин жюриди абуру шегьеер вири төрөхийн вилик тухундун талукаарнавай программаархийн ябакална. Нетижада шегьеердин собранийн фикрийн пуд кас теклифна: Махачкала шегьеердин Кировский райондин собранийн председатель АБИЕВА Эльмира, Москва шегьеердин Басманнай райондин управадин къил ДАДАЕВ Салман ва Махачкаладин администрациядин вице-мэр ИБРАГИМОВ Абдулмуслим.

Алатай гъафтеда къиле фейи шегьеердин собранийн сессияда РД-дийн Къилин ва Гъукаматдин Администрациядин рөгжүүр Владимир Иванова иштиракна. Собранийн 45 депутатдий сессиядиз 41 депутат атанавай. Сесер гайдалай гульгууниз малум хъана хъи, Салман Дадаев 38 ва Эльмира Абиевадиз 3 депутатдий сесер гана.

Дагъларин улквенин меркездин администрациядин къилиз хъанавай С.Дадаев 1979-йисан 18-илюдиз дидедиз хъана. Ада ДГУ-дийн юридический факультеттэй ажлын тараанын. Къвед лагъай категориядин юристийн къиле акъалтларна. Къвед лагъай категориядин юристийн къиле акъалтларна. Къвед лагъай категориядин юристийн къиле акъалтларна.

дический отделда къалахиз гаттунна. Идалай гульгууниз ада "Таксомоторный 16-парк" ОАО-дийн юридический отделдин начальниквилин везифаар тамамарна.

2004-йисан июлдилай ам Москва шегьеердин Метрополитен даралдаа къабулна. 6-ийсалай адакай гъа и райондин управадин къилин 1-заместитель хъана. Къве 6-ийсалай ам Москва шегьеердин Сокольники райондин управадин къилин экономикадин, эзигунрин ва ЖКХ-дийн месэлэйрай сад лагъай заместителвиле тайинаарна. 2017-йисан майдилай ада Москва шегьеердин Басманнай райондин управадин къилин къулгүйдикай азад.

Са ражунни алач, махачкалавийри шегьеердин къилиз кар алакъайдай, чирвилер авай, йисаралди къват! хъанавай важиблу месэлэяр гъялдай кас атун гульгууниз малумарна. Абуру цийиз хъанавай Салман Дадаев къиле акъалтларна.

Сулейман-Стальский райондин администрациядий пресс-къулгүйдигийн "Лезги газетдэй" хабар гайивал, РД-дийн Халъдин Собранийн образовандин, илимдин, культурадин, спортдин, туризмдин ва жэгэйлрэн краин реекъяй Комитетдин председателдий заместитель Гъамидулла ГАМЕДОВА РД-дийн Гъукаматдий фикри гана къланзай месэлэйрийн чар къхена. Ана къейднава:

- 2019-йисан ва 2020-2021-йисара пландик кутазвай республикадин бюджетдик, Къасумхуурел эзигиз гъиле къур спортивийн комплекс ишлемишиз вахкудайвал, финансирин та��тар кутан;

- "2014-2017-йисара ва 2020-йисалди хуруун мулкар дурумлувилилди вилик тухунин" ФЦП-дик Цийи Мамрач хууре 2019-йисуз фельдшершилийн акушервилийн пункт эзигүн патал та��тар кутан;

- "2014-2017-йисара ва 2020-йисалди хуруун мулкар дурумлувилилди вилик тухунин" ФЦП-дик 2019-йисуз Асалдухуур, Шихидхуур, Зугърабахуур, Сальян, Ичин, Бут, Хтун, Вини Хъартас, Ага Хъартас хуурера газдин линияр тухванин та��тар кутан;

Депутатди къхена

- 2019-йисуз республикадин районар ва шегьеерар яшайишдинни экономикадин рекъяй вилик тухуниз талууц серенжемир Алкъадрин хууре 110 аялдиз чаяр авай школа (проектдин къимет 115 миллион манат) эзигүн кутан;

- агаалийриз субсидияр тайинадайла, абур гъар 6-ийсалди талууц идаарадиз коммуналный къулгүйар авунай буржар алаж лугъудай справкаар, документар вугункай азад ийидай месэлэдээс килигин. А справкаар, документар коммуналный къулгүйар ийизвай идаарайай УСЗН-диз вичиз къачудай ихтияр гана къанды, инсанар инжилку тийдайвал.

Къейд авун лазим я хъи, РД-дийн Гъукаматдин тъварунхъяа къхенвай чарчиз республикадин экономикадин ва мулкар вилик тухудай, гъакыни РД-дийн промышленностдиннин энергетикадин министрвойрай жавабар гана.

Субсидийриз талууц документар вугункай РД-дийн промышленностдин ва энергетикадин министр С.Умаханова къизвай: "Къенин юкъуз РФ-дийн Гъукаматдин къаарардин бинедаллас агаалийри чизис субсидияр гун патал талууц идаарадиз чип коммуналный къулгүйар буржар алажирдан гъакындай документар агақтарун маажбури кара. Гъавияй агаалияр и жүрдөн справкаар къватункай, гъазурункай азад ийиз жедач".

РД-дийн экономикадин вилик тухунин министрдин заместитель А.Абдурагмановалай хтанвай жавабда икънен: "...2019-йис патал талууц идэвхийн республикадин инвестицийн программадин сергъятра аваз, Сулейман-Стальский райондин "Сардархуур-Даркүш-Къазмаяр водопровод" объектдад эзигүнриз къалахар давамарун патал 100 агъзур манат чара ийдайвал я.

"Россиян Федерациядийн агаалияр гъил агақдай ва къулай яшайишдин къалеради, коммуналный къулгүйралди таъминарун" госпрограммадин сергъятра аваз, 2019-йисуз Къасумхуурел 150 аялдиз чаяр авай школадин дарамат (проектдин къимет 66 470,060 агъзур манат) эзигдайвал я.

Мадни, "2014-2017-йисара ва 2020-йисалди хуруун мулкар дурумлувилилди вилик тухунин" ФЦП-дик подпрограммадин сергъятра аваз, Асалдухуурьуз газдин линияр тухунин къалахар патал финансирин та��тар чара ийдайвал я.

Къетиен гъал Газ авачиз амукъына

А. МАМЕДОВА

Гъар сад регъятилийн фад вердиш жеда, амма са юкъуз экв, чимивал авачиз хъайитла, пары четинвал алакъалтда. Ихтиин четинвиле алатаай ял ядай ийкъара къурагъвияр гъятна. Жуумяя ийкъан нисинин вахтунда вакъун къере къалахавай КамАЗ-дий газдин турбаяр къатына, Къурагъа къетиен гъал арадиз атана: 2 ийн физни 2 юкъуз Къурагъын хуруун агаалияр газ авачиз амукъына. Хъулыгын вахт, вири ийир-тийир хъана.

Чекадал райондин къил Замир Азизов, прокурор Фирзуза Лагъметова, райондин идараийн руководителар фена, серенжемар къабулна.

Къалахар вахтунда къилиз алакъудун патал анизи Хив, Къурагъа къурагъвияр гъятна. Абуру югъ-ийиф талгъана къалахавай, хъайи ЧП арадай алакъудна. Райадминистрациядин работнокири чивай жедай къурагъавай. Чекъа магъледин гадайрини къумек теклифна.

Вири сад хъайила, татуягайвилерни арадай алакъудиз регъял хъана.

...Месэлэяр гъялун лазим я

Партийрин Совет - кардик

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Дагъустан Республикадин Кыилин къуллугъдал Владимир Васильев атайдалай гъльгуульниз экономикада, яшайища, культурада дегишвилер жезвайди аквазва. Ада тухузтай сиясадти, гъукуматдин органрин, идараирин къуллугъчийрив эгечизавай ва абурувай намуслу, гъакъисагъ ківалах ис-темишиавай төгъерди инсанрин гъевес жажнава. Гзафбур Республикадин ківалахар вири рекъәрай хъсанардай краал, гъукумдин организм күмекар, менфятлу теклифар гунални желбнава. Ахътинбур югъ-къандай гзафни жезва. Абурун арада общественый, жегъилрин тешкилаторни, коммерциядинбур тушир организациярни ава. Гъа гъисабдай яз, - политический партийрин Дагъустандин региональный отделениирин Советни. Адан везифайрикай, тухузтай ківалах-дикай Советдин председатель, "Россиядин багъманчийрин партиядин" региональный отделениидин председатель, Россиядин промышленникрин ва карчийрин союздин Правлениидин член Муфтали Низамудино-вич ЯГЬЯЕВА субъетзава.

Күй риккелни алама жеди, 2016-йисан 18-сентябрдиз Дағыстан Республикадин Халкь-дин Собранидиз депутаттар хказавай сечки-яр қылле фенай. Сечкира Россияядин политический партийрин региональный 20-далай виниз отделенийрин векилри иштиракнатлани, депутатвиллин мандатар анжаш вад партиядин векилрин гылла таңда. Им сечкийрин хейлилн участокра законсуз гъерекатриз рехъ гайивилля я. Чи партиядин векилпиз - 108 ағзур, "Россиядин ватанпересар" партиядиз - 113 ағзур, "Россия ківачел ахъкъалдарун" партиядиз - 100 ағзур, чна тешкилнавай Советдик акатзавай партийрин векилпиз санлай 460 ағзур сес гана. Гъайиф хьи, республикадин сечкидин комиссиядай Москвадиз ахъ-къарай делилар масабур хъана. Чи партиядиз гайи сесерин бинедаллаз РД-дин Халкь-дин Собранида чи 6 депутат хъун лазим тир, амма къе садни авач. Вучиз лагъайтла, гъукум ғылле авай ксари законсузвилирэз рехъ гана ва идан гъакъиндай ЦИК-дин председатель Элла Панфиловади тахсир республикадин руководителдин хивени тунай.

Ихътин муракаб месэла фикирда къуна республикадин парламентда чаяр тахъай политический партийрин регионрин отделенийри сад хъун ва санал къвалахун, республикадин гъкумдин органлиз жуъреба-жуъре рекъерай къумек гун къетіна. 2017-йисан 5-октябрдиз “Россиядин ватанпересар”, “Россия квачел ахъялдарун”, “Россиядин багъманчийрин партия”, “Россиядин ветеранрин партия”, “Россиядин сад авунвай зегъметчи фронт”, “Аграриядин Россия квачел ахъялдарун”, “Россиядин экологиядин “Къацубур” партия”, “Зегъметдин Союз”, “Россиядин коммунистар - коммунистрин партия” политпартийрин Дагъустандын региональный отделенийрин векилар санал къват! хъана ва Совет тешкилна. Адан председательвилен зун хъяна. Исятда чи Советдик мадни 14 партиядин региональный отделенияр экечі хъувунва. Республикада чи партийриз майилвалзавай зур миллиондилай гзаф агъалияр ава. Абурукай гзафбуру чавай, жуъреба-жуъре месэлэяр гъялдайла, чеб къеве твазвай дердийриз килигдайла, къумек тъалабзава. Чи партийрин векилар Халкъдин Собранида авачтани, районрин, шегъеррин собранийра депутаттал ийизвайбур ава. Хейлин районара ва шегъерра чи партийрин общественный приемныяр кардик ква. Анриз дердияр, теклифар, месялятар гваз къvezvai инсанрин къадарни югъ-къандавай гзаф жезва. Абуру фикир гузтай краир экономикадин, образованидин, здравоохраненидин, экологиядин, ЖКХдин, рекъерин, сұрыседдин ва хъвадай цин еридин, бейкарвилин месэлэяр акатзава.

Лугун лазим я хы, эхиримжи 30 йиңүз республикада гъял тавар ву къетендиңдиз фи-кир гана қланзаяй гзраф месэлэяр къватын хъана. Тайин гъякъыкъят я. 1980-йисара Дагъустан вичи вич таъминарзаявай, вижевай къа-

занжиря арадал гъизвай Республика Тир. Чин на промышленностдин Чехи 220 кархана авай. Хуурьун майишатдин зегъметчийри гъа- силзавай, консервиярдай карханайри гъазур- завай продукция СССР-дин саки вири пипле- риз рекье твазвай. Кар алайди ам тир хъи, вири сүрсэтийн продукция виниз еридинди тир. Карханайра ва майишатра 2 миллион касдив агакьна кардал машгүль тир. Приватизацияя- прихватизацияя авурдалай гульгүйнис карха- наяр, майишатар барбатына, абурун мулкар базарриз, яшайишн ківалер эзигзувай май- данриз эзлэвена. Къе Республикаада амайди 15 кархана, анра зегъти чутгавзвайбурун къа- дарни 14 агъзур кас я.

дарни 14 ат бзур кас я.

Малдварилин, хипехъанвилил республика-
кин цүд шегерьдерди як, нек гъялдай, не-
дай-хъвадай шейэр акъуддай заводар, ком-
бинатар авай. Абурун 90 процент къе амач.
Республикада "Дагконсерв" объединениди
акатзавай 41 завод ва комбинат авай. Аиран
100 агъзурдалай виниз агъалийри къвалах-
заявай. Гъар йисуз 360-480 миллион шартунинг
банка жуъреба-жуъре консервияр акъудзаявай.
Дагъларани кваз 14 завод авай. Хуърун зегъ-
метчийри гъасилзаявай чин багъларин ва сала-
рин саки вири суърсетни гъа заводриз вахкуз-
заявай. Къе емишрин, майвайрин, ципицирин рес-
публикада вуч ама лагъайтла, пуд-куд гъве-
чи завод. Абуруни республикада 1980-йиса-
рин эхирра акъудзаявай вири консервийрин
анжак 8 процент продукция гузва. Эгер вилик-
дай консервирдай карханайри Ѹар йисуз 110
агъзур тонндив агақына емишар ва майвайр-
гъялзаявайтла, къе - зегъметчийри гъасилзаявай
вири суърсетдин анжак 5 процент. Гъа са вах-
тунда Краснодардин, Ставрополдин крайри ва
маса регионри Дагъустандай агъзур тоннрал-
ди машмашар, ичер, шефтелар ва хутар ту-
хузва абурукай консервияр ийизва

хузва, асуркуяан консервияр илизва.
Консервиярдай промышленностдал чан хүн - им республикадин хуурьын майишат ийгэний камарагдли виллик фин, агъзурралди бейкар инсаннаар квалахдаади тэйминнарун, чадийн бюджетар дуул авун, агвалийрин яшайишины хъсаннарун лаяй чал я. Им винел алай, ачухува республикадин экономика виллик тухунхы галаз алакъалу къурулушкин кылера авай-бурузни чизвай месэла я. Амма, вучиз ятгани, ам гъялдай рекъер жагъурзавач, хусусибур хъянтай вай лал къенвай заводрал чан хизвач.

Хуърун майишатдикай мадни раҳуниз мажбур жезва. Ам халкъдин иғтияжлу сүръсет ва маса продукция арадал гъизвай хелъя. Амма чи республикада гъя и хилез бегъем фикир гузвач. Гзаф вахтара хуърун майишатдин карханаяр, майишатар, КФХ-яр государстводин патай са кумекни агакъ тийиз амуқкызва. 1992-йисуз республикада кардинквай 44 ағзузур гектар бағыллара 20 ағзузурда ава агакъна инсанри зегьмет чүгвазвай. Абуруйиса 135-140 ағзузур тонн емишар гъасилзайвай. 2016-йисуз амай 18,5 ағзузур гектардай къватлайди 58, 5 ағзузур тонн емишар я. Пешекаррин, экспертрин гъисабунралди, Дагъус-тандихъ йарь 590 ағзузур тонн емишар гъасилдай мумкинвидер ава.

Къеид авун лазим я, ада республикада корпорацийдихъ галаз жэнг чүгүнин, кадрияр хжагынин, эцигүнтин хилера, хуульн майишатда, здравоохраненида, налогар ківатунин карда ківалахар хъсанарун патал еке алахъунар ийизва. Гыкумдин органра, муниципалитеттәр ківалахунал гъар са рекъяр чирвал ва тежирибә авай пешекаар желбазава, финансринни экономикадин, яшайишдинни культурадин месэләй веревирд ийидайла, гражданвилиң общестьводин институтрихъ галаз меслятзава, абурун фикирар чирзава. Гъа икъятлани, фикир желбна қланзаяв месэләй парә ава.

Ихътин гъалар фикирда къуна, чи къилин везифайрик ақатзава: яшайищдинни экономикадин, чилерин, тібият хуynин, экологияйдидин образованындин, культурадин, общественно-политический ва алай вахтунин важиблу масасы месәлайрыз талукъ яз консультацияр тухунан; Дагъустан Республикадин государствовине властдин органын политический партийрихта галаз санал менфятулдаказ ківалахдай мешек; механизмаяр арадал гъун патал теклифар түзүп күүрун; арадал гъидай ѿза механизмайрын биш недаллас ағылайыр ин ва юридический ксарин месәләяр түзүп патал властдин органын; галаз алакъада хын; Дагъустан Республикадин законрик дегишивилер күхтадайла, политический партийри гузтай теклифар веревирде авун; республика яшайищдинни экономикадин жигъетдай вилик тухуниз талукъ кар алай месәлайрай политический партийрин фикирарын теклифар РД-дин законодательный ва исполнительный органын агақтарун.

Гъа ибурухъ галаз сад хъиз, Советди рес публикадин муниципалитетрихъ галазни санал ва менфятувиледи квалахунин гъа къиндай икърарап (соглашения) кутлунзава Сад лагъай камни къачунва. Алатай йисан декабрдин вацра Советдин векилар Махач къала шегъердин администрациядин чехи бурухъ галаз гуруьшиш хъана ва къве та рефдин икърап кутлунна. И мукъвара чна саналди конференция къиле тухуда ва анал Дагъларин улкведин меркездиз талукъ каралай месэлайр веревирдда. И мярекатда рес публикадин тівар-ван авай экономистри, юристи, производстводин рекъяж тежкибалу пешекаррини иштирақда. Чи Советдик халкъдин майишатдин гъар са хиялъ чирвилер, тежкиба авай ксар ква эхир. Абуру муниципалитеттін работникриз муракаб месэлайрай къиль ақыудиз күмек гуда. Чаз республикадин саки вири муниципалитетрихъ галаз санал квалахунин икърарап кутлунзис къланзава.

Хүнин иквэрээр ку гүнз гланձава.
Чна чи сечкичайни фикирдай акъудзавач. Авайвал лагътайла, чи инсанрихъ абуул кlevе твазвай дердиярни тымил авач. Гъам республикадин майданда, гъам муниципалиятетра абурун игътияжар таъминарзавач. Гъиниз чар, арза кхъейтлани, абуруз килиг лагъана, гъукуматди гъар ваца мажиб гузвай къултулгъчийри чпин везифайрикай къиль къац къудзава. Инсанар гъукумдин органылай нарази жедай чкадал гъизва.

Алатай йисуз чи общественный приемный приз жуъреба-жыре күмекар кланзавай 500 лай виниз ксар атана. Са рапунн алач, хейлиңбурув күмек агақына. Инсанар түмил маңы жибар хүнуни, вахт-вахтунда коммунальный пулар гуз тахьуни, ківалахдик квачиз амукъяни, шейэрдин къиметар хажж хүнни иллаки гъаша риқларзава. Официальный делилралди, ресми публикада 250 ағызур бейкар ава. Гъакъыкъат да лагъайтла, абур къвед-пуд сеферда газаф яш Коррупцияди цүк акыдууни чи агъалияр ажуғуль ийизва. Гы идарадиз феййтланы, ришигет галачиз месэла түккүрлиз жезвач. Яшайи ишдин ихътин важиблу месслаяр ківат! хайт ила, инсанар вуч ийидатла чин тийиз амукъзала ва. Республикадин законодательстводин би недаллас государстводин властдин органнарын агъалийрин дердийриз, месслайриз вацраны муддатда килигна кланзава, бязи ваҳтара къведе вацрани, ахпа дердини түккүрзавач. Газаф месслаяр гъиле-гъилди гъялна кланзавайбуюя. Гъялзавач. Чна ахътиңбуруз күмекдин гъине яргы ийизва, гъавилий чахъ ихтибарзавай агъалийрин къадарни артух жезва.

Чна фикризайвал, агъалийрин месэла яр гъам государстводин органы, гъам политический партийрини Гъялун лазим я.

ВикІєгъ хва

Сократ МУСТАФИН

Ци Афгъанистандай советрин къушунар ахкъудайдалай инихъ 30 йис жезва. Гиллийрин хуърят а даведа 6 касди иштиракна: Къурбанов Юсуфа, Мегъамедов Валеради, Абасов Федора, Мирзебалаев Генадия, Мегъамедов Фрида ва Казимов Играма. И макъала къеъгал хва **Къурбанов Юсуфакай я.**

1961-йисан 1-июлдиз Ахчегъ райондин Къехулырчин хуъре Къурбанов Къурбанан хизанда хъайи къуд лагъай аялдал диде Гъулезара вичин бубадин тъвар эцигна - Юсуф. 1964-йисуз Къурбановрин хизан Гилидал куъч хъана. Юсуфа ина 8-класс, Огнида ПТУ акъалттарна, механизаторвиллин пеше къачуна.

1980-йисан майдиз адаз Со-
ветрин Армиядин жергейриз эвер-
на. Ам Брестдин къеледиз акъатна.
Ругуд вацра зенитчикилип вер-
дишвал къячур Юсуф ноябрдиз
Афгъанистандиз ракъурна. Юсу-
фан рота Кабул шеъверда тұна,
адан асул къуллугұнны дяведин
сүрсет гъизвай машинрин карва-
нار душманрикай хұн тир.

Карванар физвай Термез-Кабул рехъ моджахедри гуъллемашзайвай. 1981-йисан 22-майдиз Кабулдиз хвездзай карвандиз моджахедри гъар жуъредин яракърай гульле гана. И женгина зенитный расчеддин командир Къурбанов Юсуф иллаки тафаваттуль хъана, душманар тергна, амукъайбур катна. Юсуфалини залан хер хъана, амма ада женгинин майдан тунач, юлдашрив хер кутлуниз туна, женг давамарна. Полихумри шегъердин госпиталда хер сағъар хъувурдалай қулуҳъ ам вичин частуниз хъфена. Къеъгалвал къалурунай Къурбанов Юсуф Яру гъед ордендиз лайихлу хъана.

Лару Гысд ордстидиз лайиху хана. 1981-йисан 4-августидиз Күшкадай Кабулдиз хөвзэвэй бензинаар авай карвандал душманди гүжумна. Карван хувьтай советрин аскер-ри виклөгъявал къалурна ва душман къулухъди чугуниз мажбурна, амма къулухътай хөвзэвэй са бензовоз абуру хъиткыннара. Нетижада Юсуфан 6 касдикай ибарат тир зенинтийн расчэт цавуз акъатна, пуд кас телефон хъана. Са вацра госпиталда хъайи Юсуф советрин дуттурри сагъарна. Къалурай къегъаль-вилерай командирри Къурбановаз Советрин Союздин Игит лагъай твар гун патал документар түккүрьна, талукь чкадиз рактүрна, амма са гъыхытин ятланси себбралди игитдив вичин награда агаңкнаач

Юсуф 1982-йисуз хуяруъз хурудал Яру гъед орден, "За отвагу", "За боевые заслуги" медалар алаз хтана. Ам гъакни "Воин-интернационалисту", "От благодарного афганского народа" медалприн сагъибни я. 1988-йисуз Ю.Къурбанов ваз СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Гъурметдин грамота гана.

Къурбанов Юсуф къе жегъилприн насильтчи, хуъре, районда тухузтай гзраф мярекатрин иштиракчи я.

Веревирдер

Къанихвал гъинай ятла?..

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

НЕФС... Нефсинин луківал... Къанихвал... Азгұнвал... Тух тахын... Акъван чеб-чипхъ галаз къунвай гафар я хы, сад лагъайла, мұмкүбүрни рикел къевеза.

Вуч я нефс? И суалдиз жаваб чи классик Етим Эминан ирсинай хъсандин көлес жеда:

Эй залум нефс, ви гъиляй зун ажиз я,
Вун ваз гайи тербияни хұдайд туш.
Хийр кардиз вун мидаим мереzi я,
Я вун хийр-шийр, изъсан чидайд туш.

Мез ви лал я, ялар биши, вилер кур,
Гъилер члахъ, къецилур я ви къе klyr,
Мұмкүр гзаф, гъахъ ви хилаф, хиял члур,
Дұнья гайштлан, мад “бес я” вахъ жедайд туш...

Икъван эйбежер зат! Амма нефс зати туш, инсандин хесети, тербиядин жуыре, къанажағын дөрека... Гъа эйбежер хесетди инсан, вичиз хабар авазни, авачизни, вегын тийир усал ғыл жеда. И гъаларни классикді къалурнаға:

Жасад темпел, инсаф рикел гъиз течиз,
Акыл зелил, фагъум t'ымил, фитнейиз,
Амал азгъун, ийиз чапхун, умумур физ,
Сурон азаб, къиник рикел гъидайд туш...

Дүгъриданни, егер са касдив, артух вичин зегьметарни квачиз, рикел къан къан малдевлет, вили къаңар къан шейэр агақыз хъайтла, адакай жедайди гъа азгұнвилин лукіл я. Гъа нефсини ам жазаламишни ийида.

Рикел дұньядін классикадай Виктор Гюодин иgit, хазинадин сағыб Гобсекан къисмет, урусприн классикадай В. Гоголан “Къей руғбер” романдин иgitrin - Плюшкинан, Чичикован, масабурун къаматарни къевеза. Гъа къанихвалин къурбандар хъайттара вири.

Генани рикел таъсирдай къамат классик А. С. Пушкина “Балуғыдайны балуғыдикай маҳуна” ганва. Пад квачир күргүне хвахунини чклизай дехмедин иеси къаридиз балуғычи итимиғи гъай къан къулайвилер, ацайвилері дад ганаң, ам тух ханаң. Гъа девлеттар вичив вугузтай къизил балуғыдин иеси - буйругычы хунилай гъейри, адаптациян тир гъульын иесини жез къан ханаң. Амма ихтибин тух тежер нефсиниз амукайбұр гъа күргүне хвахни чклизай дехме ханаң...

“Нефс я, балајар. А залумдиз чукұлдай гъейри вири къанда...” - лугъудай заз таңишса яшшу касди, инсанрин азгұнвилер ақура.

Ибур адетдин инсанрин арада гъалтзай мисалар я. Амма чи аямда вуч ақвазва? Виридалайни къаних нефсетлар гъукүмдинни къанун-къайдадин, чи амайбурун къисметар гъялзай къилин органа, тахтара авайди хыз жевза. Мисаларни t'ымил туш. И икъвара чи къилин телеканалрай Москвадин областдин финансирин виликан министр А. Кузнеццов лугъудайда, вичин къуллугъдикай менфят къачуна, Америкадай гъанвай паб Жанна-ханумни галаз са шумуд миллиард манатдилайни гзаф пулар, маса девлетар, Серпуховский райондин виликан къили 565 чилин участок, 22 автомобиль, къвалер, къизилдин шейэр ва ик мадни чиз къада... Абурун “алакъунар”, маса гзаф фасадвилер түкківан къалурзая. РФ-дин Федеральный Собранидани кваз сенаторар-тарашчияр хуң?.. Ахътин фикирдал къевеза хы, “перестройщик” ва абурун амадағар тир цийи “демократини либералри” арадал гъанвайди гъа уғрийизни тарашибайриз, уонбазризни къабачайриз - санлай тух тежер нефсеттериз вири къулайвилер яратмишнавай къул, къеле я. А къеле амай халкъарыз, иллаки гъа девлетар арадал гъизвайбуруз (фялейриз,

шахтерриз, лежберриз, алимриз, муаллимриз, дұхтурриз...) акъван ярға я хы, абурун иесириз ағызурралди чеб хұзвайбұр каша, меке, къекъверавиле хұн къайтұн туш, я къурхуни авач.

Икъван инсан къапарай, къанунрай, къайдайрай гъыкіл акъатзавайди ятла? Гъихтиң мектебра, коллежера, вузра абурун ихтибин яғызувилинни инсафсувилин, къанихвалинни къачагъвилин тарсар, чирвилер, устадвилер къачунат?!. Пара вахтара Америкадин миллиардер Соросан, Гарварддин университетдин ва маса тұварар квазва...

Бес чи Ватандыхъ халис инсанвилин, къагъриманвилин, къучагъвилин тарсар гудай вузар, мектебар, маса идарай амайди тушни?

Чахъ Ватандин, чи ағылайирин хатасузын хұдай еке къурулушар авайди я эхир! Еке къуллугъырал (тұкумда, банка, масанра) хаждайла, “пешекарап” гъинай я, вужар я, нихъ галаз алакъада ава, гъихтиң вузар, мектебар ақылтарнавайбұр ятла, ахтармиш замайди тушни?.. Аквазвайвал, “азаррин” къил, винидихъни лагъанвайвал, чи къурулушин бинейра ава. Абурун арадал гъайбұр СССР хътиң государство, “социализм” хътиң къурулуш терг авур Америкадини Великобританиядін, Германиядін “гъулметту” касар - “перестройкадин архитекторар”, “коммунизмдин гурунис (гробдиз) эхиримжи мих яғыз” хтайдыр, гилани гъа къакъан аршай чаз “къуллугъазавайбұр” тушни?.. Горбачеванни адан папан къанихвалин СССР хътиң государство чукұрна, девлетар тарашиз тұна. Ельцин хътиң “демократди” вичин “хизан” галаз уылқедин къизилар чипиз тулкіна, Чубайса “ваучер” лугъудай шейтандын чарапалди вири алдатмишна, Ходорковскияны Березовскияр, Лужковарни Абрамовичар, мад ва мад «иесия» акъатна чи девлетриз. Мал инииди ятла, пулни къизил къецепатаз физва. “Ина ихтибар жедани мегер чипив чин иесивал тежевай авам “азиатрал”? - лугъузва а нефсеттери.

И фикирар россиявыйрал гъеле император I Петрдин, гъадалайни виликан пачагъирин дөвиррәни илітізәвиди тир.

XXI асирданы, чун ғақынан кар алак тийдай, чирвал, жуван къадир авачир, авамар яз ама жал?

Ватандын Чехи дядевай а Чехи Гъалибвал газа экъечай бубайрин неверайл гила икі хъуруйн? И хъурурезвайбұрун бубайр вұжар тиртла?.. Четин вядеда Ватандай катай вирибуруй къе иғитар ийизвайди хыз я...

Гзаф суалар къевеза. Жавабар жагызывач. Нефс лугъудай завалди коррупциядив цүк акъудиз тазва. Нин гылы вуч аватла, гъам, бубадин мал хыз, вичихъди ийизва... Халкъдикай, Ватандын таъсигдикай, адаптациян къасузынай рахазвайдал хъурунарзала...

Икі яраб мусалди давам жедатла? Улыкведин Президент, хейлиң маса касар чехи фурмұрларни мұрекатрал и месэлайрай запайни хъсандин рахазва. Къанунан къабулзала, теклифар гузва. Хейлиң касарин-угърийрини юнбағын, чи чеб ва чеб алай къуллуғтар виляй вегъебурун рекъер атлұн тавунани туш. Ятлаңи нефсинин лукъарин къанихвалин ағыу чукұрун давам жевза. Дүгъриданни, къалъанар фад битмиш жеда ва фад чилида. Вилик пад къун тавартла, вири майданар (никлер, салар, бағылар) къалгъанри къада.

Чуру ниятарни, къаних нефсерни, яғызуз вилерни, алхакъусыз рикелер гъак! я. Абурун сергъят эциг тавартла, вири виляй аватда.

Аквар гъалай, чи вири дережайра инсанрий гъакъыни къайгъударвал, михывал, таъсилувал, гъейратувал, къанундиз гъулметун, абурун мякъемарун истемиша. Маса рехъ тариҳда хъайиди туш, гилани авач.

Заз и къейдер генани Етим Эминан чаларалди күтаяз къанзала:

Эй дили-дивана, къелем яхъ гъиле,
Душманын чанда тур са велвеле,
Гъейриди къамир на яр-дуствиле,
Сакитвилиз гъам душман я дұньяда.

Азедин ЭСЕТОВ,
Дагъустандын халқын дұхтур

Чи умумурда рагъ алай йикъарни хъайиди я, ара-ара мажибарни хаждай. И сефердани мажиб саки 15-20 манаттын артух хъана... Муаллимрін кефіяр къумбар тир.

Физикаидин математикадын факультетта Дугучилова (ам профкомдин членни тир) вичихъ галаз санал къалах-заявай дишегълийрін - муаллимрін фикір чириң къетіна.

Дугучилован анкета

Нұбатдин собранидал къалах-заявай месэләр гъялайдалай къулухъ Дугучилова къил кутуна:

- Гъулметту юлдаш! Квез вирида молым я, алатай ваңрай эгечіна, чи мажибар хаждана. Гъаниз килигна, за чи муаллимар тир дишегълийрівай чин фикирар лугъун тұлабна, абурув гъардав са суал авай анкета вугана. Суал ихтинді тир: “Мажибдал артух хъанай пул күнене гъиниз за гъыкіл харжда?”

Чахъ галаз хейлиң иисара зегмет чугвазвай Д-ди къызыза: “Зи руш студентка я. Гъафтарда адас къед-пуд колготкайарни бес жевайди туш. Гъадаз къванини а пул бес хъанайтла...”

Гъамиша “кесибител” рази тушир юлдаш П-ди ихтибин жаваб гузва: “Мажибда тафават хъайиди за гыч гыссни авунач. Заз садраны пул бес жевайди туш, гилани гъак! я”.

Пуд лагай юлдашдин жавабды зұнни фикирлу авуна: «Пагъ, гъикъван ра-хунар хъанай, мажибар хаждада лугъуз. Гъакъытада къакъраяр - къазранбур, какаир нұкіренбур хъана. Жувас са квачин къапар хъайтінан къачуник умуд квайди тир. А пулдихъ зал алай күльгінде яслуяр хъайтінан ремонт ийиз жеда-ти?..”

Вахтундилай вилик...

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
тарихчи-муаллим

Алатай асирдин 70-йисара, гыч сада-хайтани къурхулувал авачиз, вири халқы исляп зегметдал машгүл тир.

Зегметкешрин арада сад хътиң разывал ва барабарвал авай. Карханайра, майиштара - вирина планар ағұрун патал, гъуҗетра гъатна, гъевеслудаказ зегмет чугвазвай. Гъар сана, планар ағұрун килигна, фяле - лежбериз шиқшешар, премияр гудай.

Гъа вахтара чи райондин сифтеңан са школада къелзайвай ругуд аялдиз тарсар гузай муаллим, вичин къалах-заявай программарни газа, январдин ваңран каникурилай гүгъүниниз районодин идараиди атана. “Заз аквазва, - лугъузва ада, - вирина къалах-заявай касар

чин вилик эцигнавай планар вахтунда тамамарзала, абуруз премияр, пишкешарни гузва. Гъак! хъайила, зана жуван школада авай са классда келзайвай вири ругуд аялдиз, зегмет чугуна, тарсар гана. Иисан къене көлнә къанзайвай ктабарни программаяр йисан сифте паюна күтаянға. Планар артухни алаң ауруна.

Тілабда зи къалах-заявай къимет гүн. Январдилай башламишна, көлун патал қилем программаярни, ктабарни ағакъарун...

И ағвалат ақур ОНО-дин рөгъбер паты атлана амукына. Ада тади серенжемар къабула. Цийи журнал къуна, программаяр ва ктабарни планар йисан эхирдәлди күлил ақыудун лазым тирдәкай лагъанай...

Гила ихтибин ағвалатриз къимет гудайбүр аматла...

Какадин иеси

Шихали БАГЪИРОВ

Са сеферда пачагъди къватда вичин магъалда авай итимар ва жузада:

- Гъулметту, заз көвей са кар хабар къаз къанзала, акван нивай дүз жаваб гуз жедатла. Вуж көвей сапан чалаз килигизава? Ахътинді аватла, са кам виликди экъечі.

Са къадар вахтунда садавайни виличи экъечіз хъанач. Эхирни са итимди, вилик экъечіна, зун папан чалаз килигизавайди туш, лагъана.

Пачагъди вичин гъилибанриз буйругъ гана: - Галаз вач и итим, къалура адас балкъанар. Чулав, лацу, яру, кияр... Абуруй хушуни чүлгүрди це адас.

Кияр балкъан хуш хъана “папакай

кичле тушир” итимдиз, къачуна ам. Мұмкүб итимиз гъардаз са кака гана.

Къвализ шаддаказ, хуррамдиз хтайдын ақурла, папа жузада - я итим, а балкъан гынай гъана вуна? Ам ни ганайтди я? Итимди хъайивал лагъана.

Ағвалатдин гъавурда ақур папа лугъуда: - Я чан итим, вак жара дигайдиз чүлпав балкъан ақвада. И жарынгуннди, жечни, чулав балкъандын дегишишар хъурупта...

Итимди: - Я чан паб, вуч фаркы аба, яруди - чулавди хъана? Пачагъди гъавағай балкъан я...

Эхирни, папа итим чалал гъида. Фида ам балкъан газа пачагъдин патав, тілабда ам дегишишар. Пачагъди хабар къада: - Вак ам дегишишарни лагъана? - Валлай, пачагъ, и балкъан папа бенгениш хъанач. Гъадан тілабуна.

Стал Сулейманан - 150 йис

Сулейманан жавагырар

(Чехи шаирдин 120 йис къейддайла, авур раҳунрай)

Расул ГЬАМЗАТОВ,
Дагъустандин халкъдин шаир

(Эхир. Эвел - 5-нумрада)

1937-йис. Стал Сулейман СССР-дин Верховный Советдиз халкъдин депутатиле кандидат яз къалурнава. Халкъдин векил, зегъметчийрих галаз гүрьушмиш жез, леғи хуяра къекъевеза. Гъа са вахтунда айис вири улкве патал залан ийсни тир. Чка-чкада гүзлемешни тавур законсуз гужар авун къиле физвай. Сулейманан дустарни гзаффур къакъатна. Абуруз "халкъдин душмани", "буржуазидин миллетчири" тъварар гана. Самурский, Коркмасов, Алибек Тахо-Годи ва маса къагъриманар амуқынча. Эффенди Капиев Дагъус-

зи къвале зун сифте яз шеҳъна. Им чехи дефт, еке къакъатун тир. Зи буба, зи рикел алама, зи къвал, хизан, хуър Сулейманан галаз къевелай алакъалу я. Чи къвалени адсан мугъманар хана лагъана ваъ. А мугъманар чиниз, гъакъикъатдани, адсан теклифдиди къевзвай. Им хайи кар я. Мугъманри чав адсан мецелай саламар агақъардай.

Зи бубани адакъ галаз лап къевелай дустар тир. 1934-йисуз, зи рикел алама, чи къвализ бубади, лап багъя савкъат яз, Стал Сулейманан шииррин ктаб хканай. Адал алатмадин автограф алай: чернилдай къежирна, илиснавай Сулейманан тупларин шикил. Эхъ, ада кхъидачир, ада лугъудай...

Чи писателрин Союздин къвале Стал Сулейманан, Гъамзат Цадасадин, Абуталиб Гъафурован портретар къурсарнава. Са се-

тандай экъечна финиз мажбур хъана. Гъа и чавуз Ломоносов, Сорокин хътибинур Сулейманави агатна. Ада "буржуазиядин миллетчири" русвағъдай шиирар теснифунин буйргуть гузва. Сулеймана и кар хиве къунач. Отказна. И кардай ам вични басрухар, къурхур гуниш акатна. "Гык? Гила вуна партиядин тапшуругъ таамамарзава ман?" Амма Сулеймана яб гана. "За шиирар жуван рикин эмирдади теснифзава. Масакла завай са царни теснифиз жедач", - жаваб гана ада...

Гъуэлелай акул дерин тир кас Тарки-Таудагъедин ценерив гъульбуң къерхеда кучукнава. Адан фикирар вири Дагъустандикай, Ватандикай, чи партиядикай тир. Гъа са царцын дережани дагъларилай къакъан тир.

Сулейман кечмиш хъана, амма къенвач. Ам чи гъа садан рикел ава, гъа са дагъвийдихъ галаз санал ала, ам гъа са халкъдихъ галаз хайи хва хиз алакъалу я. Ам вири Дагъустандин чехи абуя я. Сулейманан мани гъавилий давам жезва, рекъин тийир адан авазри цийи ульмур давамарзава, вири вахтара абуру цийидакан ван ийда.

Горькийди Дагъустандиз, Сулейманаз къланы: "Къуй къу халкъди къун хуърай". Сулеймана чун хвена, чна ам хуъзва. Вири жуъре Цаярай, тъурфанрай экъечиз, цүд йисара хуъзва. Виш йисарани икъ жеда.

Гъар са дагъвидин къвални къе Агъа Стлайдихъ, Сулейман-Стальский райондихъ галаз алакъалу я. Чакай рахайтла, чун, Дагъустандин вири шиирар, Сулейман-Стальский райондай, Агъа Стлайдилай я. Вучиз лагъайтла, инаг поэзиядин Мекка я. Дагъустандин литературадин Эллада я.

Завай мукъвал-мукъвал, ваз Сулейман акунани лугъуз, хабар къада. За ам акунач лугъуз рикливай гъайиф чуғазва. Гъа са вахтунда завай, вичин сес анжака са лентинал, вични Москва себеб хъана къиенвай, аламатлани, Сулейман заз акунач, адан ван хъанач лугъуз жезвач. Писателрин съездада рахай адан сес ама. И сес чаз датана ван жезва, чи япара ава. Ам поэзиядин сес я. Ада яб гуз, чна зурба ашукъдин садрани тұхъун тийидай сесинай фикирзава.

Сулейман кучукдайла, зун авачир. Амма

ферда жегъил писателрикай - авангардистрикай, вичихъ образование авай, амма хайи чал рикелай алатнавай сада, вичиз вич иллаки бегенмиш яз, къилел тлес алаз, хуруда галстук аваз, чи яшлу писателрикай садавай, зи рикел алама, халкъдин шаир Юсуп Хаппалаевавай хабар къуна: "Къилел хъицикъ алай и чубан вуж я"? Юсуп Хаппалаева, гежел ветъин тавуна, за къени а жавабдат гъйранвалзава, а дамахар гвай жегъилдиз лагъана: - "А чубандиз и вун хътин хипер агъзуар ава..."

Ихътин жаваб гуниз вичин халкъдин адет-рив, яшшу несилприн реккыв, халкъдин тарихдив, руғыдив, къанажагъдив гъуэрметсуз-дакасиз экъечизавай гъар са кас лайиху я. Чна садани масакла жаваб гунни ийдач.

Гъеле А.Дюмади лагъанай, савадсуз и дагъвийрин ахлакъ ва культура савадлувал вилик фенвай европавирилай хейлин вине ава. Гагъ-гагъ икъни жедайди я!

Гъамзат Цадасади Сулейманаз цудралди вичин шиирар бахшана. Гъам адсан чан аламаз, гъам къейидалай къулухъни. Адан ктабар таржума авуна, биография къиена. Чаз амай ширихъ галаз санал Сулейман хънин веси туна. И кардалди за жув бахтлу кас яз гысабазва.

Зи баҳтлувипихъ мад себеб ава. Стал Сулейманаз вичивай садрани чара тахъай чунгъур авай. Вичин чалар теснифдайла, адан гъиле а чунгъур жедай. Ульмурдин эхирдай ада а чунгъур, ядигар яз, вичин рикел дуст ва переводчик Эффенди Капиеваз багъыша. Ма, Эффенди, на и чунгъур гваз, Дагъустандиз мани лугъун давамара. Капиеван къвале а чунгъур лап багъя ядигар яз хуъзвай.

Зи къвалени гзаф савкъатар, ядигарар, яръгал улквейрай гваз хтай шейэр ава. Амма са шумуд 1937-йис идалай вилик Эффенди Капиеван папа, вичин Махачкъаладиз атайла, зи къвализ, лап багъя ядигар яз, Сулеймана Эффендииз гайи чунгъур гъана. Идалай багъя савкъат зун патал мад бажагъат жеда. Амма за ам жуван къвале хуъдач. За ам маса жегъил юлдашрив вахкуда. Къуй абуру Сулейманан тъвар, машгъурвал, адан поэзиядин рангар ва гыссер, авазлувал ва сеслувал виш йисара садалай масадал агақъаррай...

Им 1933-йисан гатуз хъайи кар я.

- Вужар я зи мугъманар? - гъуэрметдивди хабар къуна шаирди. Гъасытда къве чалалди - (къумукъ ва түрк) рахаз, ульткемдиз чалишиш хънвай юлдашди атанвайбурун арада урусрин къве шаирни авайди лагъана.

- Къуне хъиззвани, тахъайтла, манияр лугъувани? - хабар къуна Сулеймана мугъманривай.

- Чна кхъизва, - жаваб гана абуру.

- Зи фикирдиди, гъар вуч хъайитла, кхъиз жеда, амма а вахтунда рикел ку-дач, рикел гъалаба акатдач. За, мани тулькүрзис кълан хъайлла, вири крат гадарзава. Эгер за никле къвалах ийиз хъайлла, гъам-

Петр ПАВЛЕНКО

Стал
Сулейман

(Очеркай къис)

ни акъвазарзава, мани тулькүрзис экъечизава. Ахпа за гъасытда къуншириз гъайравизава: ша, яб акала, мани бегъем хъана!

Ада яваш сесинали мугъманривай чин шиирар къелун тълабана.

Сифте Луговская "Муаллим" тъвар алай шиир къелна. Сулеймана, явашяваш вичин къурай яргъи тупларалди панлурс ацүриз, вилер са тимил агажна, шиирдихъ галаз къадай гъалда са жизви пузарни юзуриз, яб акална.

Ахпа ада зеревод хъувуна.

- Гзаф хъсан мани я, - лагъана Сулеймана, ван хаж тавуна, ахпа вичи яб акалай шиирдин везин тикрар хъийизвай тегъерда са секундда фикир авуна, рацламар хажна, алана хъувуна: - Хъсан я, лап хъсан я.

Къвед лагъайди яз Николай Тихонова

шишир къелна. Сулеймана гзаф дикъет-дади, атумна яръяз килигзавай тегъерда яб акална ва перевод хъувурдалай гъу-гъульни лагъана: - И манини лап хъсанди я. Къезилдиз акъатзава, вични гужлуди я.

Къацу тұлал нянин ракъинин эхиримжи нурап аватнавай. Тарапал пешер зурзазвай. Чун къацу чурабал қуквал ауқына, чи къваларивни ағасталвияр къватл хъанвай.

Чна манирикай, искустводикай, Дагъустандикай раҳунар авуна. Сулеймана жавабар гүнин чқадал гать сүбъеттава, гать шиирар къелна. Вучиз лагъайтла, улквела хъанвай вири чехи крарикай ада манияр тулькүрнавай. Ада къел-завай манидин цар лугъун са тимил ленг ийизмазди, шиирдиз къватл хъанвай-бұру хъльзазавай.

- Инъе зи ктабар, - лагъана ада, же-мяттар къалурна. - За тулькүрнавай вири манияр абурун къилера кхъенва. Завай гъалатл ахъайизни жедач, абуру вири чида...

Адан маниди виризада таъсир ийда-да, вучиз лагъайтла, ам халкъдиз мукъва я ва гъар са инсандин рикел фадлай тънатнавай крарикай лагъанвайди я.

А вахтунда зи къиле къарiba са фикир гъятна: хайи дагъларай садрани экъечи тавунвай, савадлу тушир и алатмадин къузыз касди вич Маяковскийди хиз тухузва. Ам шиирдив, къвалах див хиз, женгчивиледи, яб акалзавай-бұру халаз къанды алақъада хъунив рикел алас экъечизава.

Чна Сулеймана галаз Максим Горькийдикай, нафт хұдзавай цийи чайрикай сүбъеттар авуна.

Чакай къудакай ғыч садани, чун Москвада гүрьушмиш жеда ва и карни Вирисоюздин писателрин Сад лагъай съездадал къиле фида лагъана, гиман авуначир. Сулейман Алексей Максимовича галаз танишарунин бахт заз къисмет хъана...

(1935-йис)

Адакай риваят жеда

Борис ПАСТЕРНАК

В ирисоюздин писателрин Сад лагъай съездадал дагъви чубанрин хътибин парталар алай яшшу касди вичел виридан фикир желбазавай. "Им Сталви, Стал Сулейман я, - лугъувай сада-сада, - дагъустанви ашукъ я". Ада съездадал вичин ватандай шиирралди тулькүрнавай тебрик гъанвай. Къузыз кас аванзалда агъайнадаказ, са чукъни тийиз, вичел рахадай нубат атун гузлениши ацукънавай.

Съезддин программа еке жевай. Къевзай делегацийи ам чехи ийизавай. Рахазай касарин сан-гъисаб авачир ва абурун раҳунар экунилай нянал вегъин хъийизвай. И вахтунда Колонның залда гъаклани зөгъем тир гъава сүретар ядай-бурун (фотографин) хъиткъинзазай юпиттери генани ялавлу ийизавай. Чун лагъайтла, жизви бейни кважынавай-бұру хиз, къиздирма акатнавай-бұру хиз, президиумдай почтарин бюородиз, аныни машинисткәяр ацукънавай чқадиз, фой-едиз, мандаттың столдихъ физ-хъзвизвай, инал чаз запискәяр вугуз эвер гузвай. Люстрайрин эквери ишигълаваннавай залда, чимивиляр гатун къелечи перемар гъекъ хъанвай чқада, чун герен-герен ацукъиз, къарагъзавай, сада-сада месліттар калпурзаз, зенгерлди селигъя хуын патал эвер гузвай.

Адакай лагъайтла, гъа сифте юкъуз хиз, къалин сун чухва алаз, тақабурлудаказ, амма дамаха гвачиз, секиндиз ацукънавай. Ам са гъиниз ятлани вичин виликай килигзавай. Анжака са сеферда вичин патав Горький къевзвайди ақура, ам алай чка-

дилай къарагъна, чина хъвер къуғъаз, хушиледи адан къаншардиз фена. Горькийдихъ галаз санал ада залдин де-стекар, залда ацукънавай-бұру, ана кузай лампаяр ақвазвай. Горькийдиз эвер гайвалди, гъамни адахъ галаз фена.

Чаз гъакъван кичле тир трибунахъай ада засын къыншириз жеда вири. Трибунахъай адан сес, секинвал, къекъуынин тегъер, дамаха гвачирвал са жизвини дегиша-нач. Ада гаф гана. Зал итъиятту хъана. Таниш тушир чал секиндаказ, вичин эбединвал хвена, авахна фена. Гъасытда къатызай: ада залда дар тир, ақвазнавай чкани са артух къакъанди тушир. Ада гъакъван яръга чқаяр ақвазвай ва ам гъакъван аршдан авай. Инъе ада тебриклилай гъейри, халкъдин манидардин вичин ульмурни кхынинин памятник я, вучиз лагъайтла, автордикай вичикай гележедин неислар патал ктаб жезва.

Стал Сулейманан къисметин ихътиндиди я. Вичиз хас тир төбиивал гваз ада гъар гъильтиң хъайитлани гүрцелдилай кам вегъена ва гъа тегъерда ам збедивлені гъахъда. Ана адакай рикел аламукъдай вакъия - риваят жеда, руғындин михъивал, ихтиарлувал, дамаха гвачир илгъям гвай.

(Макъала 1937-йисуз "Литературадин газета" - СССР-дин писателрин кыллын органда чап хъана).

Муаллимди - алимдикай

Галатун гысс тийиз...

Абдулашим ГЪАЖИМУРАДОВ,
мульверганви

У м у р д а л а шукъ азад дагъви тир бинелу миграгъви Халикъан хва, гъеле дидедин хурхуда амаз, Ватандин чехи дяведин ялав агакъай аял. Дагъдин къезил гъавадини вили щаву, дагъларин чархарини авахъзаяв виц, вичиз гъар юкъуз аквазвой верчерины цицибри, келерини бацъири, хранвай халичаяр хъиз, цукъвери безетмишай чульди, булахрин журжурини къверин нағымайри гъвечи Къурбанан гыссерини чин жуьреда юзун кутазвой. Ада вичин раҳунарни къvezвой ванериз ухшар гъиз алахъдан. Фикир желб жевзай гъар са кардиз, затуниз дикъет гудай. Ада вичи рикъел жкъизвойвал, "вилериз аквазвой гъар са затуниз дикъет гун, гъар са гъверекат фикирдиз гъиз алахъун, ам чарчел гъун гъеле хуръун школада келзамаз адедиз элкъенай". Гъа и гъал себеб яз, ара-ара сифтегъан шириарни, гъакаярни арадал къвез хъана.

Хурун школа акъалтларай Къурбан тарихдани чалай, ѿакъни литературадай пешекарвиллиз лайих яз акур муаллимри азад гъа и рекъяр келун меслят къланурна.

Къурбанан машгъулат-аквазвой ва къилел къевзвой гъар са агъвалат ве-ревирд авун, аkl вучиз ятла, хъанатла лу-гъуз, азад вичин къимет гун, ам (абур) жемятдиз менфят патал дегишардай рекъерихъ-чешнейрихъ къектүн ва жемятдин вилик гъун - хесетдиз элкъенай.

Вичиз меслят къалурай чкада - Да-гъустандин госуниверситетда, тарихдани филологиядин (Чалан ва литературадин) рекъяр пешекарвал къачуз, келдай иисарани Къурбана вичин машгъулат-рикъл ацукаль кар, сюжет авай гъакаядин эсерар къын давамарна. 2-кур-сунин студент тирла яратмишай "Диде-ни руш" гъакая - къилел атай агъвалат-дикай ихтилат а вахтунда гъам лезги чалал "Коммунист", гъамни урус чалал "Дагестанский университет" газетрай келзвайбурув агақъай.

Гъаким Къурбанан эсериз хъсан къимет гун яз, 1965-йисуз Дағъустандин ктабрин чапханади адан гъакаярин сифте къватлар "Аламат" келзвайбурув агақъарнай. А чавуз, къе хъиз, кълан хъунади, художественный эсер халкъдин арадиз, газет-журналдиз чапдиз ақъатз-вачир. Эсердин мана-метлебдин гъакъындай пешекарл гудай къиметдин заминвал герек тир. Интернет авачир. Къадар- къисметди, жув аскер яз, Ватандиз къуллугъ авун патал Германиядиз ақъуднавай зал а таб са шумуд конвертда аваз амледин хчи агақъарнай (Исятдани ам гъа Ѹалда зи хусуси библиотека амазма).

Вич литературадиз анжак гъахъз-вой жегъиль яз, Гъаким Къурбана а вахтара маса авторрин ктабриз-эсериз къиметар гузвой, мақъалаярни газетра-ни журналара тымил чапнач. Мисал яз, Ибрағим Гъусейнаван "Рекъер-хуль-лер", Шать-Эмир Мурадован "Гатфарин гъевес", Абдул Муталибован "Викъегъ Расул", Асеф Мегъманан "Дидедин рикъ", Якъуб Яралиеван "Пакамахъ", Азиз Алеман "Лацу цифер", Ализа Сайдован "Лирика"- ватандихъ, диде-бу-бадихъ, инсандихъ ва я тъбиатдихъ авай ашкъидин, мұғъзуббатдин ва къанивилин гыссерин ктабриз гайи рецензияр...

Сад ава гъар са кар жуваз чир хъун, садни-жуваз чизвайди масадаз чирун. Университетда келун акъалтларай Гъаким Къурбаназ 2-3 йисуз школайра авур къалахди къалурна хви, лезги балайриз эдебиятдай тарсар гүнин карда муаллимрихъ бес къадар чирвилер авач, я ахътин ктабарни. Гъа и фикирди секинвал тагузвой Гъаким Къурбан, конкурсда иштирак авуналди, Дағъустандин педагогикадин илимдин ахтармишунин институтди вичелди чуругуна. Анани акъалтзаяв несилидиз школайра милли чал ва эдебият чириунин къайдайрай илимин кандидатвилин, эдебият ахтармишунай докторвилин дережаяр хвена.

Гъа са вахтунда жуван хайи халкъдиз жезмай къван гзаф менфят гун къаст тир Гъаким Къурбан, ССРЧ чукуниди, арада анжак Самур ватлар аз, къве гъукуматдиз пай-паяр хъанай Лезгистан сад хъувунин рекъе халис женгъидиз элкъенва. Лезги писателрин союз тешкилна ва адан председателвал вичин хивез къачуна. Яратмишунин цийи не-силар гъазурин патал Авторвилин школа арадал гъана. Ам Махачкалада, 14-нумрадин СОШ-да кардик кутуна, филиалар са бази хуърерани ачуна. Гъар са келзвайди гъевесламиш авун яз, милли тарих ва адан къегъалар санал къватлана, сифте яз "Лезгистан" энциклопедия арадал гъана...

Иллаки жегъиприз Ватан ва халкъ къланадай, яшайища агалкъунар къазан-мишиз чирдай меслятар-насигъатар, рекъер-хульер къалурзаяв къилдин "Яшайища агалкъунар гъикъ къазан-мишид?" ктаб хъяна агақъарна.

Муаллимрингъилера, тартиб хвена, лезгийрин шаиррикай, гъакаятчиркай ва драматургикай къуль малуматар- "Лезги зария", лезги халкъарин чайкирн (топонимрин) словарь, "Лезги литературадин программайра тарсарилай алла келун патал къалурнавай эсерин къватлар, литературадин тарсар тухунин къайдаяр (методика), тарсарин чешнепар чапдай ақъудна.

Умъур женг я, Женгчи женгина женгчи хъиз хъана къланда.

Жуван вилик мурадар эциг, Къастунал къеви хъух.

Къаст къилиз ақъуддайла, я вахт, я харж гъайиф къемир.

Умъурдин сирерай къил ақъудиз алахъзаявай гъалибни жеда. Чарасуз къалах яргъал вегъемир...

Килиг гъихътин важибулу насыгъатар ада несилир гузватл! Абур жегъиприз повестрани романра тунани агақъарна-ва. Гъахътинбур я Гъаким Къурбанан эсерар: "Къурухчи", "Лацу марап", "Ирид чин алай хъур", "Гъулдандин лекъ", "Къилинж Къемер", "Гъай тахъай гъарай", "Дили дуныядин чирагъ", "Зуғъире гъед", "Яру Ярагъ", "Умъурдин къекъунар", "Мержандин хтар", "Гъарамхана" ва икъл мадни.

Литературадин иғитрин къаматралди инсандинни обществодин алакъяр, абурун чешнелу терефар-халкъчывал, инсанпересвал, намус, гъейрат, гъахъвал патал женг чулагун герек тирди къалурзаяв.

80 йисан юбилейдихъ галаз алакъялу яз, гъелени галатун гысс тийиз, бе-гъерлудаказ къалахзамай Дағъустан Республикадин лайиху муаллим Гъаким Къурбаназ государстводи, и кар къейд авун яз, нубатдин шабагъ ганытла, ва я Дағъустандин ктабрин чапханади адан "Хъягъай эсерар" ақъуднайла, кутгай кар жедай. Ийидай крар, гудай теклифар мадни ава жеди. Зун абуруй и се-ферда раҳазвач... Вуна чун гележедани метлеблу гзаф ктабралди шадаррай, тъурметлу Къурбан Халикович!

Муаллимиз күмек яз

Мердали ЖАЛИЛОВ

Цийи йисан вилик чав чехи алим ва муаллим, яргъал йисара Дағъустандин мектебра лезги литература чириунин месэлайрал машгъуль методист, энциклопедист ва писатель, общественно-политический деятель Къурбан Халикович АКИМОВАН цийи ктаб - савкъат агақына. Ам вичин 180 йисан юбилей алатай йисуз гегъеншдиз къейд авур машгъур классик Етим Эминан ирс ва умъурдин рехъ мектебда (V-VIII, X классра) чириунин месэлайрал талукъарнава.

Етим Эминан ирс ва умъурдин рехъ мектебда чириунай кхъенвай ихътин ктаб мад авач. Ахтармишунар, къейдер, къилди-къилди теклифар, тарсарин планар авачизни туш. Амма абурун дережа педагогикадинни методикадин, литература ахтармишунин, чаланни тариҳдин илимири ийизвай истемишишунин дережада авач. Яни классикдик ирс ва умъурдин рехъ галай-глайвал, кам-ка-

Къ.Х. Акимов

ЕТИМ ЭМИН
МЕКТЕБДА

Классик - мектебда

мунихъ галаз, тариҳдин вакъиайриз дузы къимет гана, халкъдин ва обществодин къисметри шаирдин руғъда ва философияда (фагъум-фикарда) арадал гъанвай инанмишвилерин алакъа ахтармиш тавуна, шаирдин чалан къетенвилериз, лезги милли литература хъиз, чал арадал атунин рекъериз къимет тагана, кхъенва. Им, гъелбетда, гъар не-лай хъайтлани алакъдай карни туш.

Алим Къурбан Халиковича инал чун раханвай саки вири терефриз вичин къалахда анализ ганва, муаллимиз, студентриз, алимириз чехи классикдин гъакындиндай гъакын тартибик квай илимдинни методикадин (чирвилер ва тербия гүнин терефрин, уламрин, таъатарин ва икъл мадни) күмекчи ктаб багъышнава.

Им лагъайтла, гъар са шей базардал ве-гъенвай, вагъши ақъажунринни сада-сад къудунин девирда жагъин тийир хътин савкъат хъана.

Мад са кар ава: чи алай аямдин цийи "демократрини либералри" мектебда литература, халкъдин тарих, милли чалар чи-рун ерли гөрек тушир кар хъиз къалурзай алахъзаявла, Гъаким Къурбана Етим Эмин хътин дерин камалдин ва гүзел хатъунин шаирдин-философдин ирс-чал, шириатдин къашар, фикирин деринвал, гыссерин паквал, умъурдан ашукувал, инсанрихъ ва къени ниятрахъ инанмишвал чирдай, ахътин ирс хъдай, несилир агақъардай хъсан рекъер-хульер, чешнепар ва чешмепар гъихътинбур ятла ачуҳарзава. И жигъетдай ктабдин къимет, гөреквал, важибулувал лугъуз тежерди я.

Алимдин ктаб къелайла, чаз Етим Эмин гзаф терефрин, гъакъван субъъурлу ва сирлү, жуъреба-жуъре рангар ва нуар алай къа-къан дагъ я дерин гъуль хъиз ачу жезва.

Ктабда Етим Эминан эсерар гъар са классда ва тарсuna гъикъл чирун ва гъихътин нетижайр алар агақъарун лазим ятла, гъвечи чирвилерилай чехи чирвилерихъ гъикъл камар къачун лазим ятла, галай-глайвал ачуҳарзава. Вири санлай 12 тарсунин тартиб, абурун гъихътин гъерекатринбур, чирвилеринбур ва алақъунринбур хъун лазим ятла къалурнава. Гъелбетда, гъар са муаллимди и чешнепар вичин саягъда кардик кутада ва аялар Эминан ажайиб ирсинал желбда. Нетижада лагъайтла, аялриз неинки Эминан умъурдин къисметдикай, къисметдикай, адан девирдикай чирвилер хъун, гъакъл шаирдин чал чи къенин аямдин лезги чалан бине, асул чешме тирди аннамишун ва адад дузы къелиз, дузы фикариз, а фикирар раҳунара, гъакъл хъинрани къалурзай алакъун лазим я. Художественный эсерар (шиярар, манияр, гъакаяр, махар) хъизиз алакъайтла, мадни къалин кар я.

Ктабдин маса къетенвал ам я хъи, алимди Етим Эминакай, адан къисметдикай, девирдин зидвилерикай, яни чи халкъдин тарихдикай гегъенш макъалеттегириз чирвилер хъун, гъакъл шаирдин чал чи къенин аямдин лезги чалан бине, асул чешме тирди аннамишун ва адад дузы къелиз, дузы фикариз, а фикирар раҳунара, гъакъл хъинрани къалурзай алакъун лазим я. Художественный эсерар (шиярар, манияр, гъакаяр, махар) хъизиз алакъайтла, мадни къалин кар я.

Ктабдин маса къетенвал ам я хъи, алимди Етим Эминакай, адан къисметдикай, девирдин зидвилерикай, яни чи халкъдин тарихдикай гегъенш макъалеттегириз чирвилер хъун, гъакъл шаирдин чал чи къенин аямдин лезги чалан бине, асул чешме тирди аннамишун ва адад дузы къелиз, дузы фикариз, а фикирар раҳунара, гъакъл хъинрани къалурзай алакъун лазим я. Художественный эсерар (шиярар, манияр, гъакаяр, махар) хъизиз алакъайтла, мадни къалин кар я.

Яни чи милли чаланни литературадин вири тарсара, гъар гъикъл хъайтлани, Эминакай рахун лазим тирди раижнава. Етим Эминан умъурдин рехъ чи халкъдин асул рехъ-имтигъянринни магърумвилерин, умудринни жент чулагунин, экъунхъни гъахъувилихъ фининди тирдал фикир желбазава. И кар субут авун патал чи халкъдин руғъдун зурба векилрин - Дағдакъан, Низамидин, Күре Меликан, Кыуычхүр Сайдан, Ярагъ Мегъамедан, Стала Сулейманан, Хурургъ Тагъиран ва къенин аямдин авторрин ирс гъихътинди хъанатла, къурледи, амма гъавурда ақадайвал ачуҳарзава.

Етим Эминан эсерин рехъ - им чи халкъдин дерди-гъал, фагъум-фикар, къанажагъ ва руғъ ачуҳарзавайди тирди къалурнава.

Маса къетенвал ам я хъи, авторди чакъ литературадин лап машгъур мескенар (Миргъаргъ, Ахъзегъ, Къуруш, Стала, Цмурад, Хурургъ ва икъл мадни) авайди ва абурун аялриз мукъувай чирвилерин (тарсара ва тарсарилай къе-це) важибул тирди раижнава. Анириз сиягътар авунхъни галаз сад хъиз, абуруй кхъенвай хейлин ктабарни келун теклифнава. Икъл чи литературадин география, чи гъвечи ва чехи ватандин тарихин, гуърчевални, руғъдин девлетлувални ачу жезва.

Етим Эминан эсерар чириунин методикади муаллимиздиз чи маса классикрин (Къуычхүр Сайд, Күре Меликан, Лезги Альмад ва мсб.) ирс чирдай рекъер хъягъизни күмек гузва. Алимдин ктабда методика ва тарих чирзавай күмекчи ктабрин (тарихдин, художественный литературадин, публицистикадин ва икъл мадни) еке сиягъ ганва. Муаллимивай неинки абуруй кенфят къачуз жеда, виридалай артух мукъувабур ва гъильик хъана къанзавайбур яз, алимди "Лезги газетдин", "Самур", "Кард", "Дағъустандин дишеғъли", "Къуредин ярар" журналарин ва маса чешмейрин тъварар къунва. Вичини абуруй чун раҳазвай ктабда гегъеншдиз менфят къачунва.

Къурледи, цийи ктабди муаллимиз гзаф терефрин чирвилер ва мумкинвил

Къилинди хкаж хъун я

Жасмина САИДОВА

“Вун гыккы алуңнатла важибу туш, къилинди гыккы къарагт хъувунатла, гъам я”, “Мекераяр гуярчег въ къулайбур авуна къанда - гъяятда авайди ХХI-асир я эхир”, “Илим виридалайни вилик жергеда хъун лазим я. Чна чи шартларихъ галаз къядад сортар жагъурна къанда”, “Гъасилун тиммил я - гъасилайды гъинизда?».

РД-дин хъурьун майишатдин ва недай сүрсөтдин министерстводи алатай гъафте Махачкала, Милли библиотекадин Гъукуматдин залда къиле тухвай коллегиядин заседанидал авур ихтилатар, санлай къачурла, республика-дин хъурьун майишат авай гъалдикай хабар гуз-вай и келимайралди ачухариз жеда. Лугъун лазим я хъи, эхирдай эзигнавай суал - гъасилнавай сүрсөтгъик маса гуда? - идалай вилик ийсара хъиз, гилани тайин жаваб авачирди яз амазма.

Мярекат алтатай ийса къиле тухвай къалах-дин нетижайра къуниз ва алуңнавай ийсуз вилик эзигнавай месэлайриз талкуарнавайди тир. Адан къалахда РД-дин Гъукуматдин Председатель Артем Здунова, РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель - хъурьун майишатдин ва недай сүрсөтдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимова, РД-дин чилерин ва эмениндин алакъайрин ре-къяя министр Екатерина Толстиковади, РД-дин Халкъдин Собранидин аграрный сиясат-дин ва тбебатдикай менфят къачунин рекъяя Комитетдин председатель Асият Алиевади, тамарин майишатдин рекъяя Комитетдин председатель Алибек Гъажиева, РД-дин эко-номикадин ва мулкар вилицди тухунин рекъяя министр Осман Хасбулатова, “Миннелиовод-хоз” ФГБУ-дин директор Залкип Къурбанова, республикадин хъурьун майишатдин хи-лехъ галаз алакъалу са жерге маса идарай-рин, вузрин, илимдин централайрин, банкарин векилри, районрин администрацийрин къилери иширикана.

Мярекат ачухдайла, Артем Здунова хъурьун майишатдин хиле арадал атанвай месэлайр хизиз акъвазнавайбур ва абур гъялунин рекъяя жагъурун важибу тирди къейдна. Ада гысабзавай-вал, республикадин АПК-да къецепатан регион-риз ва улквейриз маса гуз жедай сүрсөт гъа-силдай рекъярел къетлендаказ акъвазун ва ихтиян продукциядин къадар къвердавай артухару-нис фикр гун важибу я. Ихтилат лапагрин як, дузыг маса гунакий, малар туквадай цехар, як гъялдай карханаяр ачухунаки физва. Санлай къачурла, ада къейд авурвал, Дағъустандин аграрный сектор дурумлудаказ вилицди физва.

Гъльгъуль Абдулмуслим Абдулмуслимова республикадин хъурьун майишатдин жуъреба-журье хилера авай гъалдикай тамамдакас сүльбетна. Ада хабар гайивал, 2018-йисан нетижай-ралди, Дағъустандин АПК-дин вири хилера хъсан патахъди дегишвилер хъанва. Вири жу-редин майишатра, санлай къачурла, 124 миллиард манатдин къадарда аваз хъурьун майишат-дин сүрсөт гъасилнава, им, адалай вилик квай 2017-йисан къадардив гекъигайла, 0,7 процент-дин виниз делия я.

Ада хабар гайивал, 2018-йисуз республи-кадин АПК-диз къумек яз бюджетдай 3 миллиардилай виниз пул чара авунвай, гъа са вах-тунда къенят авуннай нетижада бюджетдиз 19 миллионни 751 агъзур манат хъанва. 2019-йисуз хъурьун майишатдин хилез бюджетдай 3 миллиардни 529 миллион манат чара авун фи-кирда къунва, санлай къачурла, государство-дин патай ийизвай къумек 207 миллион манат-дин артух жеда. Министрди хабар гайивал, 2018-йисуз къиле тухванин къалахадиз ташкилнава, гыккы лагъайта, пешекарри малумарзавайвал, къуыд хъульдиги хун себеб яз, цицерин ша-рагар гъеле гатфарихъ фад пайдай хъун мумкин я. Дағъустандин руководство и къалахадин ва-жиблувилин гъавурда авазва ва и кар патал 2019-йисан бюджетда 30 миллион манат фикирда къунва.

Гъльгъуль Абдулмуслим Абдулмуслимова хъурьун майишатдин гъар са хиле арадал атанвай гъаларикай къилди лагъана.

Икк, 2018-йисуз республикада къватнавай техилдин ва пахлайрин жинсинин культурайрин санлай къачур къадар 359 агъзур тонндиз ба-рабар хъана, им вилик эзигнавай планда къалур-

навай къадардилай 5 агъзур тонндин артух де-лил я. 86,8 агъзур тонн дузыг хъанва. Виридалайни гзаф прунз (50 агъзур тонн) Къизляр рай-онда къватнава. Къейдна къанда хъи, эхиримжи ийсара ина прунз цадай чилерин майданар гза-фарунин къалахадиз тухваза.

Картуфрин бегъер - 356,3 агъзур тонндиз, ба-хчадин культурайрин 204 агъзур тонндиз ба-рабар хъанва. Хъсан патахъ дегишвилер май-вачивилин хилени ава. Месела, ачух чилел гъа-сишнавай майвайрин къадар 1 миллионни 438 агъзур тонндив агакъанва. Гъасилнавай майвай-рин арада асул чка келемри (50 процентдилай гзаф) ва помидорри (таксинан 30%) къунва. И культурайрин бегъерлувал винизди я. Бязи май-ишатчиири, месела, са гектар чилел 900 цен-тнердив агакъан келемрин бегъер къватл хъуву-на. Инал гъакъин къейд авурвал, республикада теплицайри къунвай чилерин майданар 593 гек-тардилай гзаф я.

Министрди малумарайвал, и мукъвара Да-ғъустандиз майвайрин тумартасилунин рекъяя

Федеральный илимдин центрадай тир еке делегация мугъман хъана. Чи республикадин мулку-нал ва Россиядин Федерацияда санлай къачурла майвайрин тумарин къитвал хъуниз килигна, Дербент районда илимдин и центрадин филиал ачухдай къарап къабулнава.

2019-йисуз бегъер патал зулун магъсулар цанвай чилерин майданар 93,8 агъзур гектардиз барабар я. Малум хъайвал, республика-дин руководстводин тапшургудалди 2018-йисуз зулун магъсулар алава тир 7,8 агъзур гектардин чилел цанай. Майданар са къадардин гъенешшарун государствовин патай къумек ар-тух, гъакъин техникадилай таъминарунин къалахадиз хъсан хъунин галаз алакъалу я. “Чаҳъ гъеле са шумуд цуд агъзур гектар цан тийизвай чилер ава, гъаниз килигна, и къалахадиз давамарда. Идахъ галаз сад хъиз чун техилдин тумар гъасилунин къалахадив эгечинава. Алатай ийисуз гъукуматди и макъсаддадил 6,5 миллион манат пул чара авунай, лазим тир къумекдин таъватар аладай ийисузни агакъада. Чна, 2010-йисалай баш-ламишна, хусуси техилдин фонд арадал гъун планамишна”, - лагъана А.Абдулмуслимова.

2018-йисуз зиянкар цицерихъ галаз женг чулагунин серенжемар къиле тухдайдакай лагъайна. Малум хъайвал, и кардал вири къурулушар, гъа жергедай яз федеральни исполнительни властдин органар желбна. Еке къалахадиз муниципални тешкилратин къилери ва хъурьун майишатдин сүрсөт гъасилнавайбури чи къилье тухванин къабулай серенжемин нети-жада 125 агъзур гектар чилел зиянкар цицер терг ва 2,5 тонн химикатар къенят ийиз алакъана.

Алай вахтунда зиянкар цицерихъ галаз женг чулагунин къалахадиз талуу штаб тешкилнава, гыккы лагъайта, пешекарри малумарзавайвал, къуыд хъульдиги хун себеб яз, цицерин ша-рагар гъеле гатфарихъ фад пайдай хъун мумкин я. Дағъустандин руководство и къалахадин ва-жиблувилин гъавурда авазва ва и кар патал 2019-йисан бюджетда 30 миллион манат фикирда къунва.

Алакъинрикай рахадайла, къейд авурвал, алатнавай ийисуз багъманчивилин хилени хъсан бегъерар - санлай къачурла, 161,1 агъзур тонн - къватнава, 1450 гектардин майданар цийи багълар къунва, гъа жергедай яз 650 гектарда - виниз тир бегъерлувилин жуърединбур. Амма и

хиле гъялиз тахъанвай хци месэла вилик ква-чайрал сүрсөт къабулдай ва гъялдай пункттар ава. И жибетдай республикадин руководство-ди инвесторар желб авуннин месэла вилик эзиг-нава.

Эхиримжи са шумуд ийисуз узумчивилин хилени хъсан патахъ дегишвилер ава. Икк, цийи узумчихар кутунин къалахадиз 1081 гектардин майданра къиле тухванин. Алатай ийисуз республикадин узумчийри эхиримжи 27 ий-сан вахтунда виридалайни виниз тир бегъер - тахминан 178,3 агъзур тонн ципицлар къватл хъуву-на ва, министрди шадвилледи хабар гайивал, сифте сеферда яз республикадин 121 агъзур тонн ракъинин кагърабаяр гъялиз хъанва.

Малдарвилин хиле 2018-йисуз, адайлай ви-лик ийисав гекъигайла, 102,9 процентдин ква-дара да аваз маларин ва къушарин як, 101,9% нек гъасилз алакъанва. Идалайни гъеири, къейд авурвал, Россиядин сарин 25 процент Дағъустан Республикадин я.

РД-дин Гъукуматдин къарапдади, 2018-йисуз кульвува ири карч алай гъйванрин къадар гъисабуналаш машгъул жедай комиссия тешкилнай. Абдулмуслим Абдулмуслимова къиле тухванин къалахадин сифтеъян нетижайрикай лагъана: “Эхиримжи 30 ийсан вахтунда сифте сеферда яз республикадин авай маларин дузыг къадар тайнарунин къалахадиз тухванин. Ам къве паюнкай ибарат тир. Сад лагъай пай гатфарихъ, къвед лагъай-ди зулухъай, лапагар къышлахрэз хъверда-дай къиле тухванин. И кардал госстатистика-дин, къенепатан крарин органрин, районрин администрацийрин куулугъчияр желбна”.

Министрдин гафарадли, республика хъурьун майишатдин жуъреба-жуъре маса хилерин гъалар хъсанарун патал зегъмет чуғаваза. Месела, алимирихъ галаз санал жинсинин маларин ва лапагрин ери хъсанарунин къалахадиз тухванин, хъурьун майишат-дин, гъа жергедай яз къучери малдарвилин чилер ахтармашзала, қазвай чилерин бегъер-лувал хъакъунин гъакъиндайни фикирар ава.

Россиядин хипехъанрин Милли союздин векил Абдусалам Жохокова Дағъустандиз ла-пагар къецепатан улквейриз маса гунин жигъ-етдай авай мумкинвилерий лагъана. Къиди къаҷуртла, адап гафарадли, чи республика-дин, къенепатан базардиз къең тагана, маса улквейриз ийис 10 агъзур тонн лапагдин як маса гуз жеда.

“Виридалайни къилинди, чаҳъ тайин къадар лапагар ава. Кланзайдай логистикадин ва идахъ галаз алакъалу къурулушин месэларин гъялун я. Шартлар къилиз акъудайта, чавай маса улквейриз маса гун патал ийис миллион-див агакъана лапагар гъасилз жеда. Ина заз къве рехъ акъаваза. Сад лагъайди - виридалайни ужуз акъавазавай як чаз лапагар гатун вахтунда я-лахра хъвайла жезва, гъаниз килигна, сүрүуяр гатуз дагълариз хутахын алахъана къанда. Хаса-виртдин, Буйнакский патарив ва Кыблепатан Дағъустанда зулухъай къышлахрэз хъвезвай байланар туквайдай чакай тукъурун чарасуз я. Къед лагъайди къышлахрэз хтанвай хипер къурун я”, - лагъана министрди месэладиз та-лукъ яз.

Алакъинавай ийисуз талуу яз, ада районрин къильериз хъурьун майишатдин хиле къилиз акъудавай государствовин программаяр ахтар-мишун ва абура активнидаказ иштиракун лазим тирдакай лагъана.

Заседанидал рахай Залкип Къурбанова дигидай чилерин месэладиз талуу штоб доклад авуна. Асият Алиевади къилье тухузувай къалахадин жергедай яз.

Идалай къуулух премьер-министри агропромышленный комплексдин къенкъивчириз РД-дин Гъукуматдин ва РД-дин хъурьун майишатдин ва недай сүрсөтдин министерстводин патай гъурумтдин грамотаяр гана. Гъа жергедай яз, Афганистандин ветеранрин Мегъарамдху-рун райондин союздин председатель, “Отдел землепользования и земельных отношений” МКУ-дин пешекар Гъабиддин Алиев - РД-дин Гъукуматдин гъурумтдин грамотадиз ва Сулейман-Стальский райондай тир “Садыкова Ф.П.” КФХ-дин къиль Фазилат Садикова РД-дин хъурьун майишатдин ва недай сүрсөтдин министерстводин грамотадиз лайиху хъанва.

Гъурумтдин эвел - намуслу зегъмет

Рагъидин ЭМИНОВ

Зегъметдин ветерантири Гъасанхан ва Мис-лиммат Алихановрихъ Ахчегъа жемятдин арада гъурумт, авторитет ава. Ам абуру чин хуш къилихралдин гъакъисагъ зегъ-метдалди къазанмишнава. Мукъвара абуру чин саналди тир умурьдин 60 ийсан юбилей къейдда.

- Ватандин Чехи дяве башламишайла зи 6 ийстир, - сұтыбетзава Гъасанхан Алиханова. - А ийисара зи бубади Усурин хъурьун Ленинан тіварунихъ галай колхозда гъар жу-редин къалахар тамамарзай. Гъевчілай яш-дизни килиг тавуна, зун бубадиз алакъадай күмекар гуз чалишиши жедай. Гъеле жаван яз, за цанар цаз, техилар къватлар, дагъдин урьушрай векъер ягъиз, арабайра аваз абуру хъиз күмекдай. Ахпа за МТФ-да гъар жу-редин къалахар тамамарна, колхоздин чубан-виле, ОТФ-дин заведуючийвиле зегъмет чу-гунна.

Колхоздин правлениди намуслу ва гъа-кисагъ зегъметдай заз са шумудра чугъса-гъулар малумарнай. Производстводин тап-шуруғар гъамиша артхун алаz тамамарзай за майишатдин зегъметчийрин арада тух-зув соцсоревнованийра къенкъивчи чак-я къадай. Гъавиялай зи шикилни колхоздин Гъурумтдин доскадал жедай...

Луткунин хъурьун мектебда 6-класс куль-таягъдалай гульгульиз, 1952-йисуз, Гъ.Алиханов Бабаорт райондин са колхоздиз къалахадиз фена. 1954-йисуз армиядин жергейриз тухай ам Румыниядиз акътнан. Чешнелуда-каз куулугъзазай жегъиль сержантар гъазур-зазай курсариз ракъурна. Сержантвилин чин гайи ам пулеметрин подразделенидин коман-дирвиле тайнарна. Ам”лап хъсан лишанар ядайди” значоқдиз лайиху хъанва. Хъсандиз куулугъзазай Алихановаз старший сер-жантдин, гъульгъуль старшинадин чин гана. Адан шикил полкунин частунин Гъурумтдин доскадал алай.

Юбилей

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Зегьмет бажарагъдин чешме я Ярагъ МЕГЬАМЕД

Гъар са касдивай дерин чирвилералди, гъакъсагъ ва намуслу зегьметалди, алакъунралди неинки хай хурун, гъакъ республикадин, улкъведен агъалийрин патайни гъурмет ве авторитет къзанишиш жеда. Зи фикирдалди, халъкдин вилик узъгъдаказ, еке ватанперес из умур къли тухун виридалдин еке баҳт я. Вичин ерибине Ахчегъ райондин Къакларин хурия тир А.Къ.АЗИЗОВИИ еке ватанперес, инсанвилин ерияр хас ксарин жергедай я. Алай вахтуңда ада Дагъустандин МЧС-да къалахазава. И икъара Абдулазиз Къазихановича 70 йисан баркаллу юбилей къейдзана.

Ич тарцивай...

Бубайрин мисалда лагъанвайвал, ич тарцивай яргъас аватдак. Абдулазиз Азизов буба Къазихан Абдулазизовича вичин вири умурда халъкдих рикл куз, халъкдиз вафалу яз къалахнай. (Адан буба Абдулазиз, хурун сифте-гъан коммунистрикай сад, гъакъни цийиз арадал гъизвай колхоздин сад лагъай тешкилатчи, хурунвияр, жемят патал къени гзаф крат авур кас тир).

Зегьметдин рехъ Къ.Азизова Ахчегъ райондин Гъульгъев, Луткун хуриера муаллимвиле-лай башламишина. Ахпа адан хиве Къакларин

кемарунин, абур пешекарралди таъминарунин къарап къабулнавай чаваз хай хурун колхоз районда къулухъ галамукъзавайбурукий сад тир. 5-6 йисан паша вахтунда Къазихан Азизова ам агадна, колхозчияр къубан хъана. Майишат гъар са хиял вилиди фена. Чуныхъзайбайбурун вилик пад къуна. 50 гектарда багълар кутуна...

Планар, мурадар вилик мадни екебур квай, амма сабурсуз ажалди адав абур къилик акуддай мажал вуганач. 56 йисан яшда аваз ам разгметдиз фена. И чаваз ада чехи къве руш

на. Иней жесть Советтин Армиядин жергей-риз тухвана. Ватандин вилик буржи къилик акудна хтайла, ада виликан чкада журибажуъре миллтрин векилрин арада зегьмет чуугун давамарзава. Вичин къилихдалди, намуслу зегьметалди, жавабдарвилелди колективида ада авторитет къазанишиш жеда. Гавиялай иней къанун-къайда худай органа къалахун патал са кас къалурунин месэла вилик акувайзала, вирида рейсайдилелди Абдулазиз Азизован тъвар къуна. КПСС-дин член, зегьметкеш, хиве авай везифаяр намуслудаказ къилик акудзай рабочий, намуслу инсан яз, ам колективи милицииядин школадиз къелун патал къалурузва. Гъа икл, ам СССР-дин МВД-дин Астрахань шеъверда авай милицииядин школадиз рекъе твазва...

Къанун-къайда хуний яцла

Милицииядин школа хъсан чирвилер къачунади акуалтларай Абдулазиз Азизов Махачкъадин Ленинский РОВД-дин БХСС-дин (по борьбе с хищениями социалистической собственности) отделник инспекториле тайнарзава. Гъа инлай къанун-къайда худай органа жесть лейтенантдин зегьметдин рехъ башламиш хъана. Жавабдар къуллугъдин везифаярни къилик акудиз, ада ДГУ-дин юридический факультетда заочнодаказ къелунарни давамарзава. 1983-йисуз ада вуз акуалтарна. Жесть пеше-

Бубадин насиғатриз вафалу яз

мектебдин заведующий вишин везифаяр тунан. Вичин ВКП (б)-дин Ахчегъ РК-да партиядин жергедин работниковелей обкомдин инструкторорвиле къван хжак хъана.

Бубадин Чехи дяве башламиш хъайила, Къ.Азизов Табасаран райондин райкомдин сад лагъай секретарвиле рекъе тунай. Райондин гъалар а чаваз хъсанзавачир. Къазихана фронтдур катнавайбурун, чуныхънар ийизвайбурун вилик пад къуна, райондин экономика хажаждай серенжемар къабулна. Ахпа адан хам Хив райкомдин сад лагъай секретарвиле рекъе тунан. Инани ада райондин экономика хажужун патал серенжемар къабулна, вири къуватар фронтдин къумекун патал желбна.

Халъкди ада екез ихтибарзай. 1944-1945-йисара Къазихан Абдулазизович Москвадиз Къильин партшколадиз къелиз рекъе тунай. Ина чирвилер мадни хажай ам ВКП (б)-дин обкомдин теклифдади Къурагъ райондин сад лагъай секретарвиле рекъе твазва. И районда газа пешекарар дяведин женгера телефон хъанвай, экономика лап агъз аватнавай. Диде-буба амачиз, күчейра гъатнавай аялрин къайгъуда хъана къланзай. Колхозар мъякемарун къилин везифа тир. Къ.Азизов вич къвенкъе хъана, партиядин актив, жемят, комсомолар желбна, къалахар вилик тухвана. Нетижада Къурагъ район республикада къвенкъешибурун жергеда гъатна.

Вичин умурдун эхиримжи йисара Къазихан Абдулазизовича хай хурун Кирован тъварунхъ галай колхоздиз рехъбервал гузтай. Ам иниз 1956-йисуз вичин талабуналди рекъе тунай. Партияди ва гъукуматди колхозар мъгъ-

динжарнавай. Чехи хва Максиман -16, Абдулазиз 14 йисар тир.

Партиядин жавабдар къуллугърал къалах-зайтлани, халъкдиз къуллугъ авуни вири вахт къакъудзавайтлани, Къазихан Абдулазизовича аялар, хизан вичин гъучивиликай худдацири. Аялар хъсан инсанар яз тербияламишиуниз, абурун тарсар ахтармишиуниз вахт гъамиша жа-гъурдай. Ихтин къилихдин бубадиз пис веледар хъун мумкин кар туш. Гъеччи чаваз гайи тербия абуру вири умурда менфят къачудайдал, "ишлемишдайвал" къужинавай.

Абдулазиз бубади мукъвал-мукъвал лугъудай: "Чан хва, вал халъкди екез гъурметзаянзи бубадин тъвар ала. Гавиялай вал амай аял-рипай артух жавабдарвални ала. Вун вири крара чешне хъун лазим я". Бубадин насиғатар Абдулазиз Къазихановича садрани риклел ра-къурнач. Лап гъеччи чавалай вич хъсан низам ва тербия авай аял яз къалурна. Вири крара бубадиз ухшамиш жез алахъна. Бубадин ва Азизовин хизандин бармак мадни виниз хажна.

Сифте камар

Абдулазиз Азизов 1949-йисан 9-февралдиз Къурагъа (а чаваз буба ина партиядин райкомдин 1-секретарь тир) къуллугъчидин хизанды дидедиз хъана. Къаклаз хтайла, адан 5 йис тир. Ина 8-класс, Ахчегърин 2-нумрадин юкъван школа акуалтларай жесть 1966-йисуз колхоздиз къалахал фена. Ина тамам къве 1966-йисуз зегьмет чуугуна. Ахпа ам Махачкъалада горпищекомбинатда слесарь-наладчиквиле къалахал акуваз-

динжарнавай. Чехи хва Максиман -16, Абдулазиз 14 йисар тир.

Партиядин жавабдар къуллугърал къалах-зайтлани, Къазихан Абдулазизовича аялар, хизан вичин гъучивиликай худдацири. Аялар хъсан инсанар яз тербияламишиуниз, абурун тарсар ахтармишиуниз вахт гъамиша жа-гъурдай. Ихтин къилихдин бубадиз пис веледар хъун мумкин кар туш. Гъеччи чаваз гайи тербия абуру вири умурда менфят къачудайдал, "ишлемишдайвал" къужинавай.

Абдулазиз Къазихановича зегьметдай ва

къазанишиш жеда агулкъунрай Абдулазиз Къазихановича газа награда ярбана. Ингэ абуруйай са шумуд: "СССР-дин МВД-да хъсандин къуллугъ авунай" хурудал алкъурдай знак, "Россияндин налогин полицияндин гъурметлу къуллугъчи" знак, "РД-дин къанун-къайда худай органин лайхху работни" тъвар, "Граждан-вилин оборонадин 85 йис" медаль ва икл мад.

А.Азизова къалахай вири колективи, хурунвийрин, ярар-дустарин арада, гъил, рикл михъи инсан яз, гъурмет, авторитет къазанишиш. Имни ада вичин умурда виридалайни багъа награда яз гъисабаза.

Абдулазиз Къазиханович чешнелу хизандын къиль я. Ада умурдун юлдаш Нина Зияудиновна газа санал къушахтлу умурда къилье тухуз 45 йис тамам жезва. Абуру къве хъциз - Тамерланази Русланаз - хъсан тербия гана. Абурухъ чини хизандар хъана. Хтулри чехи бубадинни дидедин риклел шадарзава.

Гъурметлу Абдулазиз Къазиханович, Къевлишанлу вакъиа-юбилей мубаракай, Къевъ яргъал умуръ, хизанды хушибахтвал хъурдай!

Щийи начальник

Хазран КЪАСУМОВ

Мукъвара Россияндин МЧС-дин Дагъустан Республикада авай Сулейман-Стальский, Хив, Къурагъ ва Агъул районрин ОНД-дин ва ПР-дин (отдел надзорной деятельности и профилактической работы) начальник-виле ВЕЛИМУРАДОВ Заур Багафендие-вич тайнарна.

Сулейман-Стальский райондин администрацияда Россияндин МЧС-дин Дагъустан Республикада авай ОНД-дин ПР-дин Управленидин начальницидин заместитель, къенепатан къуллугъдин подполковник Эльдар Хамамов ва райадминистрациядин къилин 1-заместитель Ласис Оружев цийиз тайнарнавай отделдин начальник, къенепатан къуллугъдин капитан Заур Велимурадовахъ газл гурушиши хъана.

Л.Оружева винидихъ тъварар къунвай районара идалай вилик къвалах авур ОНД-дин ва ПР-дин начальник В.Керимханов чухса-гуль ва 3. Велимурадовахъ цийиз къуллугъдал агулкъунар хъана къланзайдай лагъана.

Гурушишил да Ласис Оружеван, Эльдар Хамамован ва Заур Велимурадован арада агул-лияр гъавурда тунин къвалах тухуникай, цаяр къунрин вилик пад къуникай, муниципалитетрин къилерихъ, районрин маса къурлуширихъ галас алақъя мягъемарунай, образованидин, социальный хилен обьектра къетен гъалар арадал атай душушура маҳсус къуллугърин пешекаррини агулайри гъерекатар алақъалу авуникай ва вилик акувазнавай маса везифайрикай геънен рахунар къилье фена.

Мурк хана, циз аватайта...

Чи патара алада 1966-йисуз живер, муркади къур чакар саки хъанач. Ятлани чуру душушура арадал атайтла, жува-жув ва я маса кас гъикл къутармишдатла, чир хъун хъсан я.

ЖУВА-ЖУВ КЪУТАРМИШУН:

- секинвал хъуз алахъ;
- це чабалмишмир, муркадин къере-хар къаз алахъмир- къузланвиле ам хада;
- гъилер ахъайна акуваз, ида къун цин къанник финикай хъуда, къвач муркадин винел жедайвал ииз алахъа, ахпа мульку къвачни, жендекни цай акудиз чалишиш хъубъ;
- къумекдиз эвера;
- къил жезмай къван цикай худна къаз алахъ, бедендин чимивилин 50% (бязи де-лилралди, 75%) къили серфзава;
- къерхъди сирнав авуниз 40 декъи-къадилай артух тушиз вахт герек ятла, актив-нидакас сирнав ая;
- къерел акъатнамазди, алада къежей парталар хтлунна, шуткунна, алукл хъяя.

МАСАДАЗ КЪУМЕКУН:

- муркадилай хурудихъ ярх хъана (по-пластунски) фиттла, хъсан я;
- къутармишзавайдаз къун къумекдиз къевзийдайкай гъараинай лагъ, ида ам руғъль-ламишда, къуват гуда;
- 3-4 метр амаз, адал чул, еб, тъвал (гъилик акатай вич хъайтлани) яргъя ая, амма гъиль вугун хаталу тирди риклелай ракъурмур.

КЪУТАРМИШАЙДАЗ СИФТЕ КУЫМЕК:

- цай хатасу чкадал акудайла, ам, юкъвалай къуна, чин къанникна, адан къил агузда, чимиз хъун патал къевда;
- сиве гъер ва маса чиркинар аватла, михъда;
- инсан вич-вичел алатла, адал чай, кофе гуда, гарукай къевда, чими яд цанвай бу-тылкайрикай менфят къачуда. Ички гун къада-гъа я - ада инсандин гъал мадни писарда;
- экъуучзаз хъайтла, жигерар ва хук цикай азад хъун патал къумекда, пульс ах-тармишда, вахт гъавайда ракъурна къандач;
- эгер пульс аватла, рикл алада чка мас-саж авун лазим я;
- инсан жезмай къван фад медида-диз агақъара.

Махач ДИБИРОВ,
"Центр ГИМС МЧС России по РД"
ФКУ-дин Махачкъаладин патрулдин къуллугъдин дестедин госинспектор

Гиппократан кынез вафалу яз

*Духтурвилин пеше къегъалвал я,
ада чан къурбанд ийиз гъазурвал,
рувъгдин ва ниятрин михъивал истемиизава.*

А.П.ЧЕХОВ

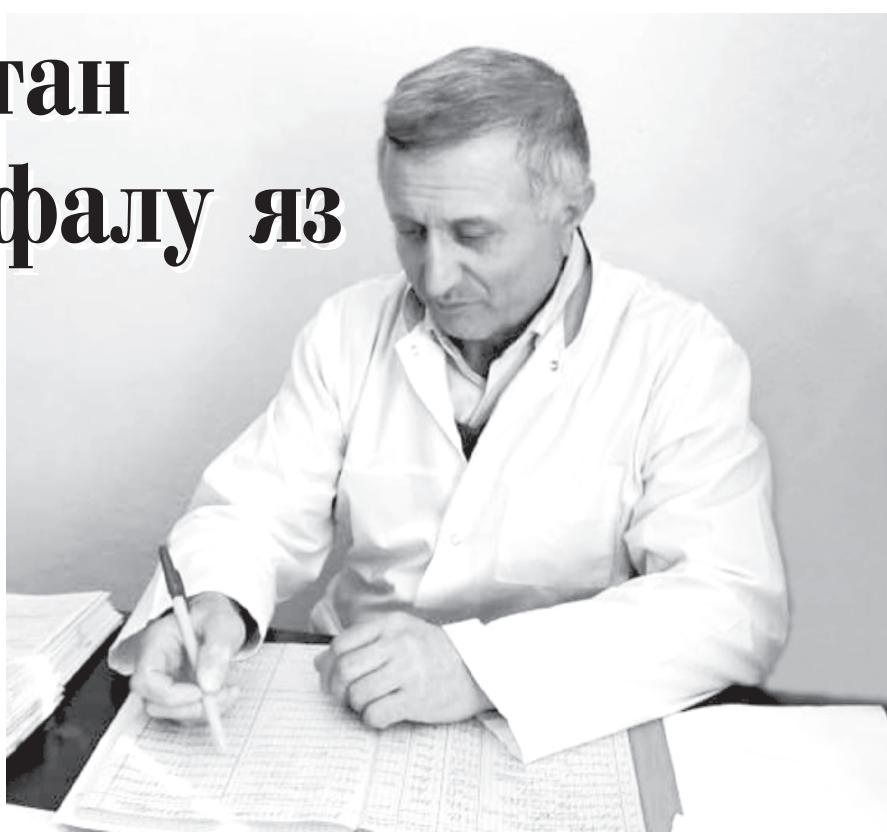
Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Эхиримжи вахтунда медицина илимдин агалкүнралди мадни къуватлу жезвайди сир туш. Амма инсандин сагъламвал хүнин карда кылини духтур яз амуъзана. Гзафбур духтурдин кылил азардин вилик пад кын патал вай, ам яца гътайла физва. И дульшушда медицинадин илимдин агалкүнрилайни артух азарлуда духтурдин пешекарвилин де-режа, мергъяматтуул рикл, ширин мез, къайгъударвал важибул я...

Винидихъ къалурнавай ерияр хас тир халис пешекаррийк сад зи къунши, Ахцегъ ЦРБ-дин терапевт, участоқдин дуктур ИСЛАМОВ Тельман Атемович я. Ам 1959-йисан 1-июлдиз Ахцегъ райондин Хинерин хүре машгүр Атем муаллимдин (РСФСР-динни СССР-дин халкындин просвещенидин отличник, муаллим-вилин зөгъметдин 63 йисан тежириба авай ветеран, хай хурун тариҳдикай къыненвай са шумуд табдиген автор) зөгъметкеш чехи хизанды дидедиз хъана. 1977-йисуз хурун мектеб акъалтарна, Дагмединститутдик экечүн патал имтигъянар вахканна. Амма а чавуз акатначир. Армияндин жергейра къуллугъиз фена. Хиве авай буржы кылил акуудна, са къадар вахтунда хай хурие Гь. Алиеван тъварунихъ галай колхозда ківалахайдалай күлүхъ 1981-йисуз, колхоздин патай рекье туналди, мединститутдик экечина.

- Духтурвилин пеше къачунин къаст за жуван вилик гъеле 5-класда келзамаз эцигнавай, - сутьбетзава Тельман Атемовича. - Рагъметлу диде Саялы астма азардик начагъ тир. Гъар сеферда азас тади гудайла, фельдшер Мустафаев Чирали халудиз эвердай. Ада раб ягъйла, дидедиз регъят жедай. Гъа макъамда за жуван вилик духтурвал келүнин, сифте дидедиз ва ахла вири хурунвийриз күмекүнин къаст эцигна. Далудихъ кас гала-чи фенвай хурун гада тир. Имтигъянар вахканатлани, сифте сеферда акатначир, гуя конкурсдай акъатнач. Армияда къуллугъдайлани, азад вахт ханмазди, за химиа, биология эзбердай. Фикир мад имтигъянар вахкун яз, 1981-йисуз за колхозда звеноводвал ийизвай (тъакъыттада, колхоздин стаж зас 8-класдидил ава: хиперилай сар твадай, векъ ядай, магъсулар ківаты хъийдай азгар вахтара күмекиз, зөгъметдин ийкъар къазанмишазав), ктабар келазавай. Бахтунай хыз, гъа чавуз хурурз колхоздин гъисабдай ДМИ-да келис сад ракъурна къанзавайдакай (хуре дуктур авачир) чар атана. Гъа икл закай студент, колхоздин стипендият хъана.

1987-йисуз агалкүнралди вуз акъалтарай жегъилди тамам са 1987-йисуз Дербентдин ЦРБ-дин кардиологиядин отделенида ординатурда чирвилеринни тежирибадин дережа хажна. Ахпа ам Ахцегъ ЦРБ-дин рагъкурна. Амма бюрократиилин себебириди жегъил пешекар-терапевт, чка ава чавуз, къве 1987-йисуз ківалахал къабул-завач. Азас гъатта Урусатдиз фидай фикирни авай, амма бубади ихтияр ганачир. Республикадин здравоохраненидин министерстводиз шикаят авурла, жегъил дуктур педиатрике тайинарна. Күд вацрай поликлиникада жегъилрин терапевтилин везифаяр адан хиве туна. Гульгуллай, реанимациядин отделение ачухайла, кар алақадай жегъил пешекар, дежур-

ный дуктур яз, гъаниз рекье хтуна. Ахпа 9 1987-йисуз ФОМС-дин Ахцегъ филиалдин директоришин жавабдар къуллугъдал хъана ва гъа са вахтунда реанимацияда дежурный дуктурвилин везифаярни давамна. Эхиримжи 5 1987-йисуз Тельман Атемович Ахцегъ участковый дуктур я, реанимацияда дежурствоярни кыле тухузва. Коллективда, гъакл азарлупурин арада азас еке гъурмет ава.

■ Тельман дуктур, пешекарвилин рекье ви насиғытчияр вужар хъана? - хабар куна да.

- Рагъметлу Вагъабов Вагъид, Шефиев Агъа, Гъульсейнов Гъемзебег дуктурар. Абур Аллагъдин патай пай ганвай зурба пешекарар ва хъсан насиғытчияр тир. Иллаки - Вагъид дуктур. Адах галас зас къве 1987-йисуз "Тади күмекдин" къуллугъда дежурствояр тухун (эхиримжи вахтунда рагъметлуда гъана ківалахазавай) кысмет хъана. Зенг атамазди, ам, аскер хызы, квачел акъалтна, дарманрин чомоданни куна, гъазур жедай...

■ Терапевтилин пеше хъягъунихъ тъихтин сир ава?

- Терапевт гөгөнш профилдин, чирвилерин пешекар я. Ада гъар жувре азарар лап сифте дережайра дүздел азакъудзаша. Жураба-журье себебириди эхиримжи вахтунда, гъайиф хыз, риклин, онкологиядин, нервийрин азарри кыл хажнава, чебни гөх малум жезва. Ихътин азарлупар сифте терапевттал гъалтзава. И чавуз дүз диагноз эцигүнүүхъ, вахт акууд тавунхъ еке метлеб ава.

■ Диагноз эцигүнүн ва сагъарунин рекье квел пъихътин четинвилер азалтва?

- Эхъ, медицинадин илим югъ-къандавай вилик физва. Амма хурун чакда девирдин истиемишурин кыр медтехникиадикай, диагностикадин ва сагъарунин цийи къайдайрикай гъеле чун магърум я. Месела, риклин ківалахал вадамарра ивидин гъерекат азармишун патал чахъ "Холстер" аппарат ава, рентген - аппарат ва анализар авун патал лабораториядин тадаракар лап күргүнебур я. Риклин УЗИ ийиз жезвач ва икл мад. Идалайни гъейри, пары хилерай чаз тежирибалу, вини дережадин пешекарарни ава. Развивиледи къейдин, гила цийиз хъанвай кылин дуктур Митгъад Мурсалова и месэлэяр вичин дикъетдик кутунва.

■ Тельман дуктур, гъелбетда, хъсан устардин гъиле хъсан алатарни къанда. Амма, зас чиз, инсан сагъарунин карда кылини дуктур я. Адан гуруль-гъевес-дилай, азарлудав эгечүнин тегъердилай, къанажа-дилай ва ширин мецелай параслу я...

- Вуна лап дүз лугъузва. Жуван ківалахадин нетижика акурла, лувар акатда. Ахцегъ ЦРБ-да терапевтилине ківалахазавай 2-йис тир. Мискинай риклин, дамарра иви-

дин гъерекат йигин хъунин азарриди лап зайдиф гъалда авас са яшшу дишегъли гъана. Авайвал лагъайтла, ам квачел ахъвалт хъхунүнхъ зун инанмиш тушир. Күрелди, диагноз эцигна, чакдин, гъакл Махач-къалада авай чирхир дуктуррихъ галазни телефондай меслятарна, дарманар ийиз башламишай 2-3 йикъалай адан вилер хци хъхана, дамарра ивидин гъерекат гъунгуна гъатна, иштэяк ачу хана. Къве гъафтидилай дира хъхана, вилерад шад накъвар алаз, "Сагърай, чан хва!" лагъана, пары разивиледи хъфена. Гъа и дульшушди, сифте яз, заз, дуктурдиз хъиз, инанмишвал гана. За икл лугъун, начагъди чна вай, чи гъилеради, яни чакай себеб хъана, Аллагъ-Таалади сагъарзаса. Сагъариз алакъайлани, гъакъынкъатда, чандик къетлен хұшбақтилин, лезетдин, жув-жувалай разивилин гъиссер акатда. Гъа им, зи фикирдилди, дуктурдиз виридалайни еке награда я.

■ Күй фикирдилди, инсандин баҳт квекай ибаратя?

- Зун инанмиш тирвал, инсандиз чандин сагъламвилелай еке баҳт ава. Чан сагъ тахъйла, азас я ківал-юғ, я малдевлет - са шейни ахквада. Чандин сагъламвал къимет авачир хътиң баҳт, девлет я. Нагъар жегъил чавалай ам хун та-вуртла, ахла маса къячуз хъжедач, гъайиф чугваз амуъзда. Сагъламвал хъунин карда дуктурар квез күмек я...

Чи гурушшилай күлүхъ Тельман дуктур зас хъсан сүгъбетчи тирдини акуна. Гъайиф хыз, медвуз келнавай вирибуруйкай ихтибарлу, хъсан дуктурар жедач. Хъун патал азас къетлен зөгъметкешвилин, дикъетлувилин, сабурлувилин, мергъяматлувилин, инсанпересвилин, масада күмекиз гъазурвилин къилихар гerek я. Гъа ихътин къилихрин ерияр ква Тельман Исламовак. Адан хъсан къилихрикай мадни сад ам я хы, шаклу са месэла хъайтла, күсни дамах гвачиз, ківалахдин юлдашрий хабар къада, ийфди ацуқына, ктабрай ва интернетдайни чирда. Хъверзарафат квай гафаралди азарлу руылышда, секинарда. "Гъар экъунахъ, фад къарагъына, физзарядка авун сагъламвилин, кіланвилин замин я" - ада виридалай лап хъсан гъа и "рецептни" теклифазва.

Эхирдай къейд ийин, ківалахдикай азад вахтунда Тельман Атемовича вичин гъилеради Ахцегъ яшайишидн ківал эцигна. Бегъеру багъ кутуна. Уймуздын юлдаш Рағигадыхъ галас санал 5 велед хвена, абур ватандиз вафалу инсанар яз тербияламишна. Къе абур гъар сад са пешедин ва ківалин-йикъан иесирия я. Тельман дуктур са шумуд хүтүлдин чехи бубани я. Кылини, дагъыхъ Хинерин хурияй эвичина, вичин инсанвилинни пешекарвилин алакъунралди ЦРБ-дин коллективдин ва ахцегъвийрин арада лайихлу гъурмет къазанмишава. Афери!

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Дағыстандин здравоохраненидин министерстводин сайтда хабар ганвайвал, алай йисан алатнавай ваца чи республикада 12 кас гриппдики азарлу хъана. Абурукай къвед, гъа гъисабдай яз са аялни, реанимациядиз аватна. Идалайни гъейри, регионда сезондихъ галаз алакъалу яз ОРВИ-дик (острые расpirаторные вирусные инфекции) азарлу хъанвай касарин къадарни артух хъанва.

Лугъун хыз, къунши Гуржистанда гриппдиҳъ галаз алакъалу яз чуру гъалар арадал атуниди, гъатта хаталу азардики инсанар къейи са шумуд дүшшүш хъайвилляй Дағыстандин здравоохраненидин министерстводи гриппдики ва ОРВИ-дикди начагъ хъайбурун къадар чирун патал гъар йикъан мониторинг кылес тухузва, и рекъя гүзчивал мадни артухарнава. Идахъ галаз сад хъиз, эгер чи республикада эпидемъялар чурубуруз элкъвейтла, медицинадин идайрин гъазурлухвал ахтармишунизни еке фикр гузва.

Сир туш, газафни-газаф грипп яшлубурук, аялрик, квачел залан дишегълирик, гъакни астма, шекердин диабет, риклинни дамаррин азардики начагъ ва иммунитет зайиф хъанвай касарик иллаки фад акатда.

"Дугъирданни, грипп газафбуру кваз къазвач. Ам лап фендигар азар я, - къейдизава пешекарри. Адан чуру тъасирдики стажем, отит, менингит хъун, риклин азаррал, гъатта инсан къиникъални гъун мумкин я. Грипп

Грипп -
хаталу азар

дики азарлу хъанмазди (сифтегъан лишанар: нерай яд атун, бедендал ифин акъалтун, уғыгуяр ягъун ва икл мад), гъасята дуктурин къумекдикай менфят къачун лазим я. Жува-жув сагъарунал машгүл жемир! И карди азарлудан гъал мадни къев твада.

Гъеле зулун эхирра амаз гриппдиз акси рапар янавай касар патал агадай са артух хаталувал ава. Гъикл хыз, ам акатайтланы, 2-3 юкъуз азарлу кас сагъ хъжеда, кылини, бедендин сагъламвилиз чуру тъасир иидач. Исятда гриппдиз акси рапар ягъунлик хийир ава. Геж хъана. Гъаниз килигина гриппдин вилик пад кын патал агадайт галай къайдайрал амал авун чарасуз я. Ингъе абур: инсанар газаф авай чакира тымил хъун; гъилер запундалди мукъвал-мукъвал чурухун; салан майвайрая ва емишар газаф ишлемешин; яд, гъа гъисабдай минеральный ядни, гъакл дармандин хъчарикай гъазурнавай чай, жиклийрин ва чурулумпирин компот хъун ва икл мад.

Гъилер чурухъдай мумкинвал авачтла, спирт квай салфеткайрикай менфят къачутланни жеда.

Эгер хизанды гриппдики начагъ хъанвай кас аватла, ам патал кылдин ківал чара авун меслятзава. Ихътин мумкинвал авачтла, азарлудав са метрдилай тымил мензилдин мукъва хъана къандач. Идалайни гъейри, адахъ гелкъведайла, чинал маска алуқун (ва я нерни сив михы салфеткадалди къевун) меслятзава. И къайдади вирусдикай хъуниз къумекда.

РИКЕЛАЙ РАКЪУРМИР: гриппдин вирус гъавадай (уғыгуяр яз илизуник кваз) къведа. Гъавилляй вилеривай, неривай ва сививай гъилер гъуцмир. Грипп къевзезай рекъер гъа ибур я.

Гъар гъи азаррикай хъайтланни хъудай хъсан рехъ сагълам умъур тухун я. Иник, сифте нубатда, лазим къадар вахтунда кусун, белок газаф квай кфетлу шейэр түүн, витаминар ва минеральный шейэр ишлемешин, тъелбетда, физический рекъя активировал азартзава. Алими субтавайвал, сагълам умъур кечирмишуни инсандин бедендин садакай масадак азатдай азаррэз акисвал авунин мумкинвилер артухарзава.

Агъалийривай къимет гуз жеда

чи мухбир

Дагъустандин образованидин ва илимдин министерстводи республикадин агъалийриз образованидин идарайрин къалахдиз аслу тушир къимет гунин (НОК) карда иштиракун теклиф зава.

Къимет гун патал кваз къуна къланзавай терефар Россиядин образованидин илимдин министерстводи образованидин гъэр жуъре дөрөжайрин идарайрин къалахдиз ери ахтармишун патал түлкүүрнава ульчмейрих галас къадайвал фикирда къунва. Иник идарадикай делилприн ачухвал абурук төм акаакун, къулгүлгүр авунин шарттарин къулайвал абурукай менфят къачуз хүн, и вя я маса къуллугъ таамарун патал гузлемишна къланзавай вахт, къуллугъчияр эдеблудаказ, гъурметлудаказ, хъсанвал къандай жуъреда, гъавурда аваз эгеччун ва тамамарнавай къалахдилай рази яз амукъун акатзана.

НОК-дин иштиракчи хүн патал www.bus.gov.ru сайтда малумат туна, я тахъайтла, РД-дин образованидин илимдин министерство-дин официальный сайтдин "Обратная связь" чина са жерге суаприз жавабар гана къанда.

Агакънавай делилприн бинедаллас образованидин идарайрин рейтингар түлкүүрнава ва

абурун къалах хъсанарун патал РД-дин образованидин илимдин министерстводин Общественный советдин теклифар гъазурзана.

Идалайни гъэйри, РД-дин образованидин илимдин министерстводи рейтингра виниз тир чакайриз лайихлу хъайи идарайрин къилер гъевесламишун ва агъуз чакайр къурбур дисциплинадин (я тахъайтла, маса жуъредин) жигъетдай жавабдарвилиз чүгүн патал са жерге серенжемар фикирда къунва.

Образованидин идарайрин къалахдиз аслу тушир къимет гунин нетижаяр РД-дин образованидин илимдин министерстводин сайтда авай "Независимая оценка качества образования" чина ва www.bus.gov.ru сайтда чапда.

Къейд ийин, образованидин идарайрин къалахдиз аслу тушир къимет гунин серенжем Дагъустанда 2015-йисалай къиле тухуза. Адан макъсад образованидин идарайри умумурдиз къучурмешавай чирвилер гудай программайри агъалийрин игтияжиз жаваб гувзани, гувачни тайнарун я.

Аслу тушир къимет гунин серенжемдин нетижаяр Россиядин Федерациядин субъекттин исполнительный властдин органрин къалахдиз къимет гун патал лазим ульчмейрин Си-ягъдик кутунва ва алай ийсуз и ульчмеди РФ-дин регионрин арада Дагъустан Республика гычкадал жедатла, гъадаз таъсирда.

Ктабар агакъда

Хазран КЬАСУМОВ

Мукъвара Сулейман-Стальский райондин администрациядин образованидин управлениди государстводин федеральный образованидин ульчмейрай 4-класдин математикадин, 9-10-класдин астрономиядин ва 9-11-класдин информатикадин ктабар къачуна. 2-3-класдин аялпази жуъреба-жуъре предметтай 125 учебник гана. Инглис чалай, гъакин бес тежезвай 9-11-класдин урус чалан, 10-класдин урус литературадин ва 9-11-класдин патал Россиядин тарихдин учебникар хтун гузлемишава.

Райондин образованидин управленидин методист Селимат Алимовади чаз лагъайвал, РУО-диз "Просвещение" издательстводин учебникрин тамам комплектар хтанва. Мукъвал вахтара "Рифма", "Дрофа", "Русское слово" издательстворин учебникар хтун гузлемишава.

Виликдай райондин школайрин 8-класстра къелзайбүр герек учебникралди таъминарнай. Вири санлай 2925 ктаб (информатикадай, урус чалай ва литературадай) хтанай.

Санлай къачурла, 2018-ийсуз райондин РД-дин образованидин ва илимдин министерство-дай 35706 учебник хтана. Ийкъара учебникар школьникрал агакъарда.

Чи муаллимар

Чирвилерин бине кутаз

Рагъидин ЭМИНОВ

Школада хъсан чирвилер ва тербия гудай, чехи-гъечи чирдай, ақъалтазавай несил къелунал, ктабрал ва хъсан краарал ашукъариз алачайдай халис муаллимрал ацалтун гъэр са аяддин баҳтлавал я.

Хъемрин тамам тушир юкъван школадин колективдани чиз ихътин ерияр хас педагогар аваиз түш. Мая муаллимни ахътинбурукай сад я. **М.Гъажиевадин** риккел гъелье Ахъчегъирин 2-нумрадин юкъван школада къелзай ийсарилай муаллим хъунин мурад авай.

1983-ийсуз Ахъчегъирин 2-нумрадин школа лап хъсан къиметралди күтаягъ Мая Гъажиева ДГПИ-дин филологиянин факультетдик заочнодаказ эчекчина ва и вуз агалкъунралди күтаянья. 1989-йисалай ада Авадан хъурнуун юкъван школада старший пионервожатыйвиле

къалахиз эгечина. Ина Маяди ругуд ийсуз зегъмет чүгүнга. Гүльбүнлай ам Хъемрин школадиз ракъурна. Жегъиль пешекарди, къалахдив эгечай сифте йикъалай башламишна, вичин вилик аялпази дерин чирвилер гунин везифа эзигна.

- Муаллимвал четин ва жавабдар пешейрикай сад я, - лугъзува педагоги. - Гыкк лагъайтла, ина гыллелайриз эсиллагъ рехъ гана виже къведач. Диде-бубайрих галас мукъвал-мукъвал гүрьышши хъана, абур аялпази агалкъунрикай, чепл гъелье къалах хъурнуун лазим тир терефрикай, абурун низамдикай хабардарна къанда. Къалахдив тежирибани ийсаралди къватизавайдай я.

Дидед чалан ва литературадин муаллим тир М.Гъажиевади ара-ара чи шаирин юбилейриз талукъ мэрекаттар, зегъметдин ветеранрих галас гүрьушар къиле тухуза. Чи райондай тир шаирин фотомонтажар түлкүүрнава. Аялар дидед чалал къару авунин мураддалди "Халкъдин мисалар", "Дидед чалан югъ" тарсар къиле тухуза. М.Гъажиевадин ученикри хайи чалаз талукъ цлан газетни акудзава.

Педагогди аялар сиягъэтризни тухуза. Са къадар вахт идалай вилик аялпази десте муаллимдикай галас Дербентдин Нарын-къеледиз килигиз фена. Къилин категориядин муаллим М.Гъажиевади тарс гузай хейлин аялри хъсан ва лап хъсан къиметралди къелзава.

Макъала къелайла...

Стхайрин гуъруш давам жезва

Сайд-Агъмед АБДУРАШИДОВ,
зегъметдин ветеран

Ингье мад са ийс тарихдиз хъфена. Адёт тирвал, вирина алатай ийсан нетижаяр къазва. Гъелбетда, зи хайи газет патални 2018-ийс лишанлуди хъана. Сад лагъайди, адан тираж милли маса газеттин тираждилай виний тир. Цийи ийсузни адан тираж 7500 экземпляр, яни мадни артух хъанва. Чи хуъре цийи ийсуз 80 хизанди милли газет къъенва. Им са бязи чехи хуърерип гекъигайла, агъуз нетижя туш. Газеттин чинриз акъатай лезги халкъдин руғын чиргэлтэй Етим Эминакай къъенвай макъалаяр чна ашкъидидви къелна.

Редакциядин бажарагъуль коллективди, чи миллэтиддин гъэр сана яшамиш жезвай векиприкай макъалаяр чап авуналди, чи риккел мадни артух ашкъи-гъевес кутазва. Амма зи къенин сүгъбет газетдиз акъатай са макъаладикай я. "Стхайрин гуъруш" макъала къелайла, зи къилиз гъэр жуъредин фикирар атана. Заз жаван ийкъарилай таниш ялахъвий Казиман къилел дуьшүшүш атункай къъенвай. Ада, бязи стхайрин тъварар къуна, чун риккел ракъурун бес дүз яни?!

Инал заз ихътин са кар риккел хиз къланза. Са сеферда, вичин хайи Ялахърин хъурнуун кавхавиле къалахзайвай Казим чи Хъульдурдин хъурнуун мугъман хъана. Кимел атана, салам гана, ада вичин дерди вуч ятла лагъана. Казимаз чи хуърят ишлемиш тийизмай реғъюн къван къланза. Ада лагъана хъи, хуъре цийи реғъюн эзигнава, кутугай къван жагъянвач.

Дагъустандин халкъдин шаир Хуърь Тагыра зараптавиди Хъульдурдин реғъюн синих авунаттани, иинз Лакун, Рутул дерейрай ва маса хуърерайнин техил реғъвэз инсанар къвезвай. Хъульдурдийри, дереда сифте я, чипз Фулфандин цел ГЭС-ни эзигнай.

Мурад къилиз акъатай Казим рази яз хайи хуърь хъфейла, чаз Хъульдурдин хуърнуун къун хъанавай Алимурадан муаллим хва Азиза ихътин сүтъбет авуна.

- Зи хайи бубадин ва ата-бубайрин ватан Ялахърин хъур тъбиатдин на-дир са гүзел пилп я. Камаллу ксари хуърнуун бине къуд дередин, къве кла-мун юкъвал хатасуз чкадал кутуна. Къуд дередай 18-20 терефдихъ ялах-риз, веъкин урьшуршиз, чурагъиз, мульгуйриз ва ик мад рекъвер фенва. Хуърнуун къуд магъледихъ къуд булах ава. Ахъчегъирин тир сибирин къуда къуда кавх хайи девирда Казима Самур дередин чехи хуърерип вилик Ялахъзий электрикдин эвкер гъанна, вири къвалера радиояр раҳурна, культурадин къвалин гүзэл даррамат, мед-пункт, тукъвен эзигнава, мектебдихъ ала-ва классар гилиг хъувуна, ялахдиз автомашиндин рехъ тухвана.

Виридалайни лишанлу къалах санлай 30 хизандиз цийи къвалер эзигдай чил чара авуна, ялахъвийриз икъван чавалди такур, къавал шифер алай, вилик сал, бустан квай къвалер хъана. Хайи хуър ишигълаван авадан-лухдиз элкъурьрай Казимаз "За тру-довую доблесть" медални ганай...

Аваивал лагъайтла, Азизан сүгъбетдилай гүрьүнчиз заз дуст Казиман хуърнуун мугъман жээз къланза. И гъевес зи къуншидал Казиман имиддин рушал эвленимиш хъанавай Алибека хуърнуун тарифар авура, мадни гужлу хъанай.

Пак Самур дере, зи гүзел ватан, Гуя къе ам вич заз хъанва мугъман. Риккел хизиз вуна жегъил вахтар, Чавай къяз тахъана, катай къван бахтар.

Мекъери, таларизни килиг тавуна, Зи патав къвэз вуна тади авуна. Сад Аллахъдий гурай сагълам ульмуур ваз! Риккел хай ик нурлы дөвир заз.

Эхъ, стхайрин гуъруш давам жезва!

ЧУБАРУКАР

Аялрин рецензия

Мержанрин ядигар

И мукъвара чи лезги чаланни эдебиятдин муаллим Абдул Ашурагъаев, Махачкъаладиз акътатила, вичин рикл алай "Лезги газетдин" редакциядиз мугъман хъянвай. Ана редакциядин къуллугъчи, шаир Мердали ЖАЛИЛОВА, вичин патай пишкеш яз, чаз "Фикиру цифер" табреке хтуна. Ам урус чалал "Задумчивые облака" тъвар алаз акътнава. Муаллимди чи классдин аялриз гъардаз сад гана.

Мерд Али Жалилов
Задумчивые облака

Ктабар гуналди муаллимди къвалах күтаягъ хъянвайди яз гысабнач. Ада чаз табреке хъсандин, фикир гуз-гуз къелун, шириккай чи фикирар хъбин ви ахпа абур санал къват! хъувун меслят къалурна. Чак лувар акатна: жуван фикирар лугъудай мумкинвал хъянвай.

Чна авур хъйнриз гайи кылер гзаф тир: "Къизилдин шағъвар", "Гимишдин лувар", "Фикирдин цифер", "Мержанрин ядигар", "Гъевеслу пишкеш" ви масабур. Эхирни чун, вири санал къватна, "Мержанрин ядигар" ибарадал акъвазна. Вучиз лағайтла, шаир вичин тъвар са ширида рульдин дегънэяр ачухариз ражана. Анани, тъя тъулье хъиз, мержанар битмиш жезва. Шаирди яратмишнавай тъвар са шири са мержан хъиз я.

Ктабар вири 36 шири ава. Абур 8 илгъамчили урус чалал таржума авунва. Гъар са дилмаж ширирив, абур түккүр хъунин къайдадив вичин жуъре эгечнава. Амма, чи фикирдади, вичи 13 шири таржума авунвай Арбен Къардашан къвалах, амайбуру писдиз элкъурнавачтани, лезги вариантириз гзаф мукъва я. Сесерин, рифмайрин, гъйжайрин сад тир къалуб хъенва. И кар иллаки "Акъуллу ламар", "Миргагъви рушаз", "Аквазвани ваз?", "Ялгъузал", "Махачкъала" ви маса ширир аквазва.

Ктаб 4 паюникай ибарат я: "Гъар са касдин намус күккүрь", "Зи риклени чайгъунири чамарзава", "Зун зи рехъ тирвал физва", "Аялар патал ширир". И паяра чи фикирар желбазавай яшайишдин ("Теквал", "Ярагъидин мавзолейдин патав"); мульбъбатдин ("Аквазвани ваз?", "Хъфена вун къайи хъултъуз"); тъбиатдин ("Планыш нүкърен мани", "Зи булах", "Зул") ви маса ширир гъятнава.

Ктаб "Мегъамед Ярагъидин мавзолейдин патав" тъвар алай къисадилай башламиш жезва. Ам диалогдин жуъреда түккүрнава. Чна фагъумзайвал, къисади кенефдин къиль чъланвай, рульдиз кесиб хъянвай, бубайрин адетризни суариз къл гайи, инсанвилин михывал амачир са бязи бендеяр дуъз рекъел хъиз къумекзана.

Эгер ктаб рульдин азадвилин михъя ви нурлу ярж тир касдиз бахшнавай эсердилай башламиш жезватла, ам малаикар хътин михъя рульдин сағыбар тир аялриз бахшнавай ширирралди күтаягъ жезва. Хъсандиз фикир гайитла, чавай ктаб гъалкъядин (кольцо) жуъреда түккүр хъанва лугъуз жеда. Гъалкъя дерекдин чархунихъ галаз къушаба элкъвездва...

Мерд Али Жалилован "Фикиру цифер" ктабдиз къимет гун патал къелзавайда адан сирера сиягътна къланзана. Ктабда, винидихъни лагъанвайвал, яшайишдин, сатирадин, мульбъбатдин, тъбиатдин, философиядин - гзаф терефрин рангар чеб чипхъ галаз сих алакъада ава. Месела, сатирадин эсерла шаирди аллегория, тешпигъяр, эпитетар, идиомаяр ишлемешнава. Бязи ширира риторикадин суалар, антитеза, инверсия, эпитет, гекъигунар гъалтзава. Гъар са ширида лирикадин игит мягъкемдиз вичин чкадал ала. Гъелбетда, урус ви лезги ширир түккүр хъунин къайдаяр сад туштъани, гъар са дилмаж вичин таржума да автордин дидед чалан тълабунар хъуз алахънава. Гъавилия ктабда чал 2, 3, 4, 8-ъяр жуъре Ѣарапин строфаяр гъалтзава.

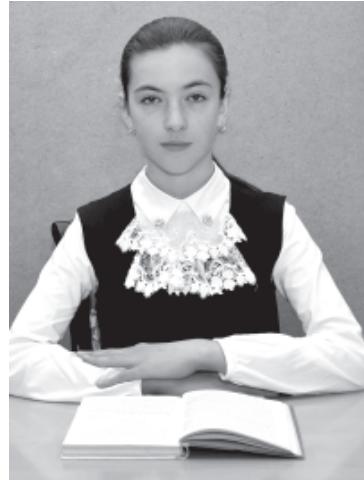
И ктабдин лайихъувал мад адакай ибарат я хъи, чи алим ви романист Къурбан Акимова лагъайвал, "Мерд Алидин гъар са ктабдихъ къелзавайда яшайишдикай чирвилер гудай, ватаннепресвилин ви инсанпересвилин, къагъриманвилин ви ахлакъдин, зегъметдин ви гъзелвилин тербия гудай еке къуват ава".

"Фикиру циферни" алимдин и къиметдивай яргъя туш...

Селимат АШУРАГЪАЕВА,

Альбина РАМАЗАНОВА,

Марьям ДАДАШЕВА - Хив райондин Фиригъирин юкъван школадин 9-классдин ученицияр

Абдул ХАСПЛАТОВ

Гатфариз

Къульд хъфена, алукъна гатфар,
Къацу хъана чи багълар.
Вири аялар шад я хъи,
Лап хъсандиз къугъвада хъи...
Тарари ийда тълар,
Ахпа жеда цукъверин сувар.
Хъфейла гатфар, алукъда мад гад,
Инсанар жеда мадни пара шад.
Манияр лугъуз, къульдер ийиз,

Физ чулырлериз, шадвилер ийиз,
Ни чулагъаз, къватлиз цукъвер,
Лап хъсанди жеда ширин бегъер.

Школа

Школадиз фенва аял,
Жеда ам гила къегъзъ,
Пакамахъ хъвер алаз сивел,
Зи а вахтар алама рикъел.
Жедай зун гъар юкъуз,
Школа къланда лугъуз.
Мус аквадатла заз дустар,
Доскадал физ, лугъуз тарсар?...

Гъиле аваз цукъверин къунчи,
Катиз фидай школадиз зун.
Учительница акур чавуз
Кълан жедай заз цукъ багъишиз.
Хъульрез-хъульрез, дустар галаз,
"Вад" къаччуна хкведай зун.
Ракларамаз ам къалуриз,
Алахъдай зун диде шадиз.
Амма физва йикъар, йисар,
Риклелай алатдач а вахтар.
Лугъузва квездзи за, зи дустар,
Школадин кълан хъхъ квезд
йикъар!

Конкурсрин гъаличияр

Мегъамадхурун райондин Советский хурурун юкъван мектебда кардик квай "Жегъил шаир" кружокдин членар тир Абдул ХАСПЛАТОВ ви Амина ПАШАЕВА, республикадин дережсада аваз, "Къизилдин зул" лишандик кваз аялрин арада кыле тухвай шиширатдин конкурсда дипломриз лайихъу хъана.

Агъадихъ абурун шишилар ви эсерар чапзава.

Абдул ХАСПЛАТОВ,
7-“б” классдин ученик

Зул

Курур жезва мад йикъар,
Къвада чимелар - марфар.
Цавал ақалтна цифер,
Хизанра жез меҳъер.

Тарари пеш юзурда,
Хъили гъамга къалурда.
Инсанри емиш къватлиз,
Гъазурвилер из хъултъуз.

Къушар чими улквейриз
Къвачин хъянва мад хъфиз.
Тарар-тамар, хъили ранг
Чуккурай хъиз, къизил чанг.

Ял ягъунар күтаянъа,
Тарсариз мад темягъя.
Къацу хъсан къиметар,
Ийиз тадач түгъметар.

Диде-буба, муаллимар!

Къачуда чна илимар.
Школад тъвар хкажды,
"Чурухъанар" ақъашда.

Үлкведин тъвар вине къяз,
Ватан чи, къин къазва ваз.
Артук хъун патал девлет,
Хъсандиз чулагъада зегъмет.

Амина ПАШАЕВА,
8-“а” классдин ученица

Атана чаз

Къизилдин зул

Тарал алай хъили пешер
Атлұзвайди - гужлу "мишер".
Гъарнихъай къвез ширин сесер,
Атана чаз къизилдин зул.

Тамун чилел түккүрьиз мес,
Къвачин къаник - тақъ-тақъдин сес.

Илгъамдикни кутаз гъевес,
Атана чаз къизилдин зул.

Багъдай къватлиз емишар бул,
Инсанарни ийиз къабул,
Жемятди вахчузва "дул",
Атана чаз къизилдин зул.

Ахъа хъана мектебдин вар,
Бицлекріз чи хъана сувар.
Илим къачуз мад, аялар,
Атана чаз къизилдин зул.

Зул я хъи чи берекатд вахт,
Зегъмет чулагъун - инсандин бахт,
Дерека хъуй гъар садас тахт,
Атана чаз къизилдин зул.

Румина САЗИХАНОВА -
Герейханован хурурун
1-нумрадин СОШ-дин
8-“а” классдин ученица

Шишир лап хъсандиз хуралай
келунал Руминадин гзаф рикл ала.

(Шишир ягъайди -
В.ЖАМАЛДИНОВ)

Дин

Къуншийрихъ галаз хуш алакъаяр

Рагъидин ЭМИНОВ

(Эхир. Эвел - 5-нумрада)

Са сеферда Ибн Умара хеб туквазвай, адан хцини ам алажзай. Иннал табиинрикай тир Муджагыд алаз хъана. Ада са шумуд сеферда вичин хциз тикрарна: "Къульта хъанмазди, чувуд къуншидиз са тике як твах". "Заз ван хъана, буба. Вуна и гафар вучиз мукъвал-мукъвал тикрарзва?", - хабар къуна хци. Адаз Ибн Умара икъл лагъана: "Я хва, Мугъаммад Пайгъамбарди хъсан къуншивал веси ийиз акурла, зун зи къуншийрикай варисар ийиз гъазур я". Къунши гишила аваз, жув тухарзавай кас ч Пайгъамбарди гъакънико динэълидай къазвач. Ибн Зубайра Мугъаммад Пайгъамбардивай ван хъайи гафар ахъайна: "Къунши гишила авай чавуз тухди Аллагъадихъ инаниши кас туш".

Гъажи Къурбан РАМАЗАНОВ, ДУМД-дин Къиблепатан Дагъустанда авай просвещенидин хилен векил, Дербент райондин мискинддин имам. - Аллагъадин Пайгъамбарди Абу

Зараз лагъана: "Я Абу Зар, вуна як ргадай чавуз яд гзаф ягъя ва адакай къуншидизни це. Къуншидиз зиян гун дин зайифаруниз авудзавай гунаш я". Аллагъадин Пайгъамбарди къейдна: "Аллагъадал къин хъуй, инаниши кас туш. Аллагъадал къин хъуй, инаниши кас туш. Аллагъадал къин хъуй, инаниши кас туш". "Я Аллагъадин Пайгъамбарди ам вуж я? - лагъана хабар къурла, ада икъл жаваб гана: "Вичикай къуншийриз хаталувал авай кас".

Гъажи Салягъ САЛЯГЬОВ, Калукрин хуърун жъумъя мискинддин имам. - Яргъал алай стхадилай мукъув гвай къунши хъсан я. Къуншидиз къуншидихъ галаз хъел жедай, адал пехилвадай, фитне ийидай, ам маса гудай, адан малдай чунынхадай ихтияр авач. Ахътин краиз рехъ гузвойди Аллагъадин лянетдик квай кас я. Чун пис къилихрин къуншидихъ галазни хъсан алакъаяр хуъз чалишиш хъана къланда.

Аллагъади чаз диндал мягъемдаказ акъвазиз, Мугъаммад Пайгъамбардин насыгъатрал амал ийиз, къуншидал атайла, сабурлу жез къумек гурай. Амин!

"Лезги газетда" диндин пак къхинар жезва. Гъавиляй ам чиркин чкайрал гадарун къадагъя я.

Чи ватанэгълияр - гъар сана Еке агалкъунрин сагъиб

Жуъреба-жуъре себебриди къисметди республикадивай яргъариз акъуднавай ватанэгълияр тъмил авач. Аскерали Мегъамедкъасумович МЕГЪАМЕД-КЪАСУМОВ абурукай сад я. Ам 1973-йисан 21-февралдиз Сулейман-Стальский райондин Аламишеда (гипан Эминхъур) муаллимдин хизанда дидедиз хъана. Адан буба Мегъамедкъасум Асалиевича мектебда муаллимвална, диде Гульизар Абдиевнади совхозда зөгъмет чу-гуна. Хизанда къуд стхани (Асали, Мурсали, Султали, Аскерали) къве вах (Майисат ва Раисат) чехи хъана. Виридалайни гъвечиди Аскерали я. Асалиди, Мурсалиди ва Аскералиди Нижний Новгород шеъзердин хуърун майишатдин академия куягъяна.

1990-йисуз Аламишедин мектеб гимнисидин медалдалди акъалттарай Аскерали Горьковский хуърун майишатдин институтдин агрономилин факультетдик экчечна. 1994-йисуз Нижний Новгороддин хуърун майишатдин академияда къелун давамарна, анаг къульга на алим-агрономон лагъай тъвар къачуна.

Ватанэгълиди вичин зөгъметдин рехъ 1996-йисуз Нижегородский областдин Перевозский райондин "Ильичан веси" СПК-да къилин агрономиле къалахунилай башламишна. Муъжуд ийсалай райондин къиле авайбуру кар алакъайди пешекар Аскерали Мегъамедкъасумоваз "Сад лагъай май" СПК-дин директорвал теклифна. 2002-2006-йисара ада ина зөгъмет чу-гуна.

Гуъгуънлай адаz къуншидаллай Арзамасский райондин майишатдин тешкилат тир "Абрамово" ООО-дин директор вилин къуллугъ теклифна. 2007-йисан февралдилай 2015-йисан майдалди Аскерали Мегъамедкъасумовича ина агалкъунради къалахна.

Агрономди вичин сүбъет завайвал, "Абрамово" майишатдихъ сифтедай 340 къарамал авайтла, ада къалахай ийсара абурун къадар 1200-дав агакъяна. Абурукай 400 нек гузвой калер тир. А чавуз

Арзамасский района гъатта Советрин вахтундани тахъай къван нек аказвай. Ихтиин нетижайрай ССР-дин вахтара Социализмдин Зөгъметдин Игитвилин тъвар гузвойди тир. Виши яхцүл касди къалахзай зурба майишатдин ихтиярда 5 агъзур гектар чил авай.

А. Мегъамедкъасумов Нижегородский областда "Иисан мергъяматлу инсан" номинацияда къве сеферда гъалиб хъана ва Нижегородский Кремлда областдин губернатор В. Шанцева адан чалишишвиле дипломдалди, гъуремтдин грамотадалди къейдна. Ватанэгълидиз гъакъисагъ зөгъметдай РФ-дин хуърун майишатдин министерстводи чухсагъул малумарна. Адаз грамотаяр, чухсагъулдин чарап областдин хуърун майишатдин министерстводи, законодательный собраниди, Арзамасский райондин администрациядин къили ва масабуруни гана.

Перевозский района къалахай вахтунда ам округдин патай Земский собранидин депутатилени хъяна. 2009-йисалай А. Мегъамедкъасумов Арзамасский райондин Земский собранидин депутат,

и райондин РОВД-дин къвалав гвай общественный советдин член я.

Аскералидин умъурдин юлдаш Елена Николаевнади Выезновский райондин ФОК-дин (физкультурадин ва сагъламвал мягъемдардай комплекс) кадрийрин отделдин начальниквиле къалахзава. Абурун хизанда къве велед ава - Анжелика ва Милара. Анжеликади мектеб къизилдин медалдалди, Саратовдин прокуратурардин институт яру дипломдалди къульяна. Алай вахтунда ада Нижегородский областдин Павлово шеъзердин прокуратурарда прокурордин къумекчи яз къалахзава. Гъечий руш Миларади Нижний Новгород шеъзердин лингвистикадин университетдин инглилес ва испан Чаларин факультетдин 3-курсона къелзава.

2016-йисан ноябрдилай Аскералиди Дивеевский райондин набататчилин "Агрофирма "Верякуши" ОАО-дин директорвиле къалахзава. Сеймовский къушарин фабрика патал техил (мух, къуль, нахут), ладу люгин ва мсб.) битмишарзава. Ада регъбервал гузвой майишатди 2017-йисуз 11200 тонн техил арадал гъана. 2018-йис къурагъди хъуниди 7880 тонн къват хъувана. Аскерали Мегъамедкъасумова регъбервал гайи майишатрин агалкъунрикай чкадин телевиденидай са шумудра маҳсус передачаяр гана.

Ам ватандал гзаф рикл алай инсан я. Хуърун майишатдин къалахдин рекъяй 23 йисан тежриба авай (руководитель яз 14 йис, къилин агроном яз - 9) пешекардихъ гележегда Дагъустандин агропромышленностда ва я муниципалитетда къалахунин мурад ава.

Аскерали Мегъамедкъасумова "Влияние элементов технологии выращивания различных сортов картофеля на урожайность и изменение плодородия выщелоченных черноземов в Волго-Вятском регионе" темадай диссертациядин винел къалахиз 5 йис я. Диссертация ци Брянск шеъзерда хъуда. Къуй бажарагълу пешекардин вири мурадар къилиз акъатрай ва адахъ мадни гзаф агалкъунар хурай!

пайда жеда, мукъвал-мукъвал экв авай лампайрални лув гуда. Абуру Европадин (кеферпатаан районар квачиз), Кеферпатаан Африкадин, Юкъван Азиядин, Кав-

каздин ва Рагъакъидай патан Сибирдин мулкарса гзаф чканва. РФ-дин са жерге региона и пепе Яру ктабда тунва.

Пепе-носорогдикай сифте яз 1758-йисуз Карл Линнея малуматар ганай. И жинсиник 40-дав агакъяна пепеяр акатзава, абурун гзаф пай Африкадин чими чайра яшамиш жезва.

Төбиятда сифтедай карч алай пепеяр гзафни-гзаф тамара яшамиш жезвай. Юкъван Азияда ва Къазахстанда лагъайтла, и жуъредин пепеяр гъатта дузыен ва къумлух чкайрани гегъеншдиз чканва.

Дульняда

Къумек тълабдай ният ава

Залан Су-30МКИ истребителприз талуку яз Индиядиз Россиядихъ галаз цийи икърар күтүнис кланзава. Идакай Индиядин Business Standard чешмеди хабар гузва.

BBC-риз самолетар бес тежезвайвияй Индиядиз Москвадивай мад сеферда са эскадрилья арадал гъунин карда къумек тълабдай ният ава. Къейдзавайвал, чи улкведин оборонадин министерводи Индиядин HAL-дин авала 18 истребитель къватлун патал герек затлар, система мэр агақварунин икърардал къул чуѓвада.

Чешмеди къейдзавайвал, авала истребителлар къватлунив 2020-йисалай къулухъ эгечиз жеда. Алай вахтунда Индиядин BBC-рихъ ихтиин 250-дав агакъяна самолетар ава.

Мажибрикай магърумда

Туъркменистандин вири вузар ва илимдин тешкилатар бюджетдай гузвой таъватрикай яваш-явша магърумда. Идакай Туъркменистандин гъукуматдин информагентводи малумарзава.

И улкведин са университетда къиле феи конференциядайл вузрин мулларимиз ва студентриз хабар гайвал, абур базардин шартла-рихъ галаз вердиш хъуниз мажбур жеда. И кар патал государстводи абур бюджетдай гузвой пулдин таъватрикай магърумадайвал я. Гила абуруз, къереҳдай къумек авачиз, чин менфярларди къвалахъ къиле тухудай къайдаяр теклифзава.

Туъркменистандин гъукумдарин фикирдалди, и карди илимдин ва образованидин идайрайз ресурсар метлебдив къурвал ишлемишдай, бизнесдихъ ва инвесториҳъ галаз агакъалу яз къвалахъ мумкинвал гуда. Къват хъанвайбуру цийи ташшургъяр чехи жавабарвилледи, пешекарвилледи ва яратмишунин гъевесдивди къилиз акъуддайти тестикъарна. Идайни гъейри, малумарзавайвал, пуд йисан къене Туъркменистандин илимрин академияни бюджетдин таъватрикай тамамвилледи магърум жеда.

Ажайиб агъвалат

Цуд йисуз вичин руш гузетиз рекъин сивел ацуқъяй Бангкокдай тир къувзуз касдикай Таиланддай тир военный къуллугъчи Facebook соцсетда малуматар чапна.

Нисинин береда чкадин кафеда фу нез ацуқъай Порамет Мисомфопа къувзуз инсандин фикир гана. Ада рекъин къерехда авай аскан цплал текдиз ацуқъинаяш яшлу кас яргъалди дикъетдик кутуна. Мисомфопа таниш тушир ағыл вуж ятла чирун къетнана ва патарив гвай түкверен адақай хабарар къуна.

Малум хъайвал, рекъин къерехда, саки чкадилай масанихъ тефиз, къвал авачир инсан ацуқъяна гзаф вахтар я. "Riklel алама, цуд йис идалай вилик инлай рулдихъ руш галай машин фенай. Руш машин ақъвазарна, анат къувзуз инсан авудна ва азас са вуч ятлани лагъана. Амма руш азас лагъай гафарай къил ақъудиз хъанач", - ихтилатна чкадин агъалийри Мисомфопа.

Гъульбъунлай къувзуда туквендада къвалахъ завайдишигълидиз субъеттайвал, адан рушаз къвалахъ ийиз кълан хъана ва гъавиляй са къадар вахтунда къувзуди тунна. Руш вичин патав хъведайдахъ инаниши ағыл касди ам сабурлувилледи вилив хъзвай.

"Амма итим пакадин юкъузни гъа чкадал ала-май", - ихтилатна туквендада къуллугъчи. Арадал атай агъвалатдиз садани артух фикир гана. Туквендада къвалахъзавай дишигълиди, гъуремтмет авунин лишан яз, яшлу касдиз недайди гуз хъана, исятдани адахъ гелкъуна давамарзава.

Мисомфопа таниш тушир а касдиз къумек гуз кълан хъана. Къувзудан сивяй анжакъ къве келима акъатна: "Ам мукъвара хкведа, ам мукъвара хкведа" ва "Анжакъ хъша вун". Руш жагъурин карда къумек хъуник умуд кутунади, Мисомфопа и ажайиб агъвалатдикай соцсетриз малуматар ақъудна.

Чин гъазурайди -
Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Квезд чидани? Пепе-носорог

И пепе къеви лувар квай гъашаратрикай я. Келледал далудихъ къвечил хънвай еке карч алайвиялай ам масабурулай тафаватлу жезва. Пепе-носорогни гъавиляй лугъузва. Шабалтдин ва я туркърангунин и пепедин яргъивилел 25-47 сантиметр къван жеда. Диши пепеирин келледал жедай карч лап гъечиди я. И пепеяр гатун чими нянин вахтара гзаф

понедельник, 11 февраля

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 6+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 07.50 «Заряжайся!» 6+
 08.00 Мультифильм 0+
 08.20 «Слуха Родине» 16+
 08.45 «Заряжайся!» 6+
 08.55 Д/с «Греция глазами гурманов» 16+
 09.25 Х/ф «Их знали только в лицо» 12+
 11.55 «Годекон» 12+
 12.30, 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 12.55 «Человек и право»
 14.05 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Чудак из Чукна» 12+
 14.55 Х/ф «Дерсу Узала» 0+
 16.55 Х/ф «На темной стороне луны» 1 с. 0+
 18.10 «Здравствуй, мир!» 0+
 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

19.30, 22.30, 00.30

Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкала
 20.20 «Дагестан туристический» 12+
 20.45 «История Дагестана в лицах» Полежаев 12+
 21.25 «Учимся побеждать»
 21.45 «На виду» 12+
 23.20 «Глобальная сеть»
 23.50 Д/с «Антология анти-террора» «Дорога к миру» 16+
 01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
 01.35 Т/с «Владыка морей»
 02.40 «История Дагестана в лицах» Полежаев 12+
 03.10 Х/ф «Семь невест для семи братьев» 12+
 04.55 Передача на табасаранском языке «Мил»
 05.30 «Дагестан туристический» 12+
 05.45 Х/ф «На темной стороне луны» 1 с. 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Сегодня 11 февраля. День начинается.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 14.00 Наши люди с Ю. Меньшовой. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся!
 16.00 Мужское/Женское.
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.25 Время покажет. (16+).
 19.50 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Гадалка». (16+).
 23.30 Вечерний Ургант.
 0.00 Познер. (16+).
 1.00 Т/с «Отличница». (16+).
 2.50 Мужское/Женское.
 3.00 Новости.
 3.50 Давай поженимся!

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
 17:25 Создание дос-тупной среды
 17.45 В города Афгана
 18.15 Акценты. Анали-тическая программа Ильмана Али-пулата

НТВ

5.05, 6.05, 7.05, 8.05 Т/с «Лесник». (16+).
 6.00, 7.00, 8.00 Сегодня.
 9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Т/с «Морские дьяво-лы». (16+).
 13.00, 16.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное проис-шествие. Обзор.

6.30, 7.30 6 кадров. (16+).
 6.50 Удачная покупка. (16+).
 7.00 Д/ф «Понять. Про-стить». (16+).
 7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
 9.40 Давай разведемся!
 10.45 Тест на отцовство.
 11.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.45 Д/ф «Понять. Про-стить». (16+).
 13.55 Мелодрама «Дом спящих красавиц». (16+).
 17.55 Спросите повара.
 18.00 6 кадров. (16+).
 19.40 События.
 20.00 Петровка, 38. (16+).
 22.50 Т/с «Женский доктор 2»
 23.55 6 кадров. (16+).
 0.30 Мелодрама «Поворо-ты судьбы». (16+).
 2.15 Д/ф «Понять. Про-стить». (16+).
 3.30 Тест на отцовство. (16+).
 4.20 По делам несовершеннолетних. (16+).
 6.00 Домашняя кухня. (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00 Настроение.
 8.00 Детектив «По данным угонщиков розыска».
 9.30 Х/ф «SOS над тайкой».
 10.55 Городское собрание.
 11.30, 14.30 События.
 11.50 Т/с «Чисто английское убийство». (12+).
 13.35 Мой герой. Валентина Легоступова. (12+).
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+).
 16.55 Естественный отбор.
 17.45 Т/с «Крестный». (12+).
 19.40 События.
 20.00 Петровка, 38. (16+).
 22.00 События.
 22.30 Виргунская война. (16+).
 23.05 Знак качества. (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Хроники московского быта. Наследники звезд. (12+).
 1.25 Д/ф «Малая война и большая кровь». (12+).
 2.15 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Сегодня утром.
 9.00 Новости дня.
 9.15 Т/с «Лиговка». (16+).
 10.00 Военные новости.
 10.05 Т/с «Лиговка». (16+).
 12.35 Т/с «Следователь Тихонов». (16+).
 13.00 Новости дня.
 13.15 Т/с «Следователь Тихонов». (16+).
 14.00 Военные новости.
 14.05 Т/с «Следователь Тихонов». (16+).
 18.00 Новости дня.
 18.30 Специальный репор-таж. (12+).
 18.50 Д/с «Русские саперы. Повелители взрыва».
 19.40 Скрытое угрозы. (12+).
 20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым. «Операция «Медведь».
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.00 Между тем. (12+).
 23.25 Х/ф «Маршбросок 2».
 3.05 Х/ф «Пограничный пес Аль».
 4.05 Х/ф Шофер поневоле
 5.35 Д/с «Москва фронту».

вторник, 12 февраля

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 6+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
 07.55 «Заряжайся!» 6+
 08.05 «Здравствуй, мир!» 0+
 08.45 «Заряжайся!» 6+
 08.55 Д/с «Исчезновения»
 09.25 Х/ф «Семь невест для семи братьев» 12+
 11.20 Д/с «Антология анти-террора» «Дорога к миру»
 11.50 «На виду» 12+
 12.55 «Дагестан туристический» 12+
 13.15 «История Дагестана в лицах» Полежаев 12+
 13.50 Д/ф «Праздники, которые ждут» 6+
 14.10 «Учимся побеждать»
 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 14.55 Х/ф «Рядовой Александр Матросов» 0+

16.55 Х/ф «На темной стороне луны» 2 с. 0+
 18.20 «Живые истории» 0+
 18.45, 01.00, 04.40 Передача на лакском языке «Арьши ва альгу»
 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкала
 20.20 «Подробности» 12+
 20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
 21.55 Проект «Поколение» Магомед Гусейнов 12+
 22.30 Большая игра. (12+).
 23.30 Вечерний Ургант.
 0.00 Афганистан. (16+).
 0.15 Проект «Поколение» Магомед Гусейнов 12+
 05.45 Х/ф «На темной стороне луны» 2 с. 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Сегодня 12 февраля. День начинается.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 14.00 Наши люди с Ю. Меньшовой. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся!
 16.00 Мужское/Женское.
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.25 Время покажет. (16+).
 19.50 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Гадалка». (16+).
 23.30 Вечерний Ургант.
 0.00 Афганistan. (16+).
 0.15 Т/с «Отличница». (16+).
 3.00 Новости.
 3.55 Давай поженимся!

РОССИЯ 1

09:00 «Турчида» (на лакском языке)
 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
 17:25 Умники и умницы Дагестана
 17.50 Наболевший вопрос
 18.15 В города Афгана

5.05, 6.05, 7.05, 8.05 Т/с «Лесник». (16+).
 6.00, 7.00, 8.00 Сегодня.
 9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Т/с «Морские дьяво-лы». (16+).
 13.00, 16.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное проис-шествие. Обзор.

6.30, 7.30 6 кадров. (16+).
 6.50 Удачная покупка. (16+).
 7.00 Д/ф «Рано утром». (16+).
 7.45 По делам несовершеннолетних. (16+).
 9.45 Давай разведемся!
 10.50 Тест на отцовство.
 11.50 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.55 Д/ф «Понять. Про-стить». (16+).
 14.05 Мелодрама «Бабье царство». (16+).
 17.55 Спросите повара.
 18.00 6 кадров. (16+).
 19.00 Комедия «Найти мужа Дарьи Климовой».
 21.00 Т/с «Невский. Чужой среди чужих». (16+).
 23.00 Вежливые люди. (16+).
 0.00 Сегодня.
 0.10 Т/с «Шелест». (16+).
 1.10 Место встречи. (16+).
 2.50 Квартирный вопрос.
 3.35 Тест на отцовство. (16+).
 4.15 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
 6.00 Домашняя кухня. (16+).

6.00 Настроение.
 8.00 Доктор И... (16+).
 8.35 Х/ф «Рано утром». (16+).
 10.35 Д/ф «Левитино Тальянина. Зигзаги и удачи».
 11.30, 14.30 События.
 11.50 Т/с «Чисто английское убийство». (12+).
 13.40 Мой герой. Дмитрий Дибров. (12+).
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+).
 16.55 Естественный отбор.
 17.45 Т/с «Крестный». (12+).
 19.40, 22.00 События.
 20.00 Петровка, 38. (16+).
 22.00 Право голоса. (16+).
 23.00 Осторожно, мошенники! Ловцы богатых невест звезд». (16+).
 23.05 Д/ф «Роковые знаки звезд». (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Прощание. Анна Сахарова. (16+).
 1.25 Д/ф «Президент застремился из «Калашникова». (12+).
 2.15 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+).

6.00 Настроение.
 8.15 Доктор И... (16+).
 8.50 Х/ф «Ты - мне я - тебе». (16+).
 10.35 Д/ф «Леонид Куравлев. На мне зоров нету».
 11.30, 14.30 События.
 11.50 Т/с «Чисто английское убийство». (12+).
 13.35 Мой герой. Кристина Бабушкина. (12+).
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+).
 16.55 Естественный отбор.
 17.45 Т/с «Крестный». (12+).
 19.40, 22.00 События.
 20.00 Петровка, 38. (16+).
 22.00 Право голоса. (16+).
 23.00 Линия защиты. (16+).
 23.05 Прощание. Виталий Соломин. (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Удар властю. Александра Лебедя. (16+).
 1.25 Д/ф «Роковые реше-ния». (12+).
 2.15 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+).
 3.30 Т/с «Калашников». (12+).
 4.20 По делам несовершеннолетних. (16+).
 5.15 Т/с «Золото Трои». (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
 9.00 Новости дня.
 9.15 Т/с «Лиговка». (16+).
 10.00 Военные новости.
 10.05 Т/с «Лиговка». (16+).
 12.35, 13.15, 14.05 Т/с «Следователь Тихонов». (16+).
 13.00 Новости дня.
 14.00 Военные новости.
 18.00 Новости дня.
 18.30 Специальный репор-таж. (12+).
 18.50 Д/с «Русские саперы. Повелители взрыва».
 19.40 Легенды армии с Александром Маршалом. В. Ковтун. (12+).
 20.25 Улица из прошлого.
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.00 Между тем. (12+).
 23.25 Х/ф «Старшина».
 1.20 Х/ф «Женатый холос-так».
 2.55 Х/ф «Сумка инкассатора».
 4.20 Х/ф «Черные береты».
 5.35 Д/с «Москва фронту».

среда, 13 февраля

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 6+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача на даргинском языке

20.00, 23.00 Время новостей Махачкала
 20.20 Проект «Мы - народ российский. Дагестан многонациональный»
 20.55 «Здоровье» в прямом эфире

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Сегодня 13 февраля. День начинается.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 14.00 На

ПЯТНИЦА, 15 февраля

РГВК

06.50 «Заряжайся» 6+
07.00, 08.30, 10.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке
07.55 «Заряжайся» 6+
08.05 Мультифильм 0+
08.45 «Заряжайся» 6+
08.55 Д/с «Исчезновения»
09.25 X/f «Весна» 0+
11.30 «Пятничная проповедь»
12.05 «Человек и вера» 12+
12.55 «Агросектор» 12+
13.25 «Профессионал» 6+
13.40 «На виду» 12+
14.05 К 30-летию вывода советских войск из Афганистана. Д/ф «Абас» 12+
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.55 X/f Граница на замке
15.55 «За скобками» 16+

17.00, 05.35 К 30-летию вывода советских войск из Афганистана. X/f «Караван смерти»
18.35 Обзор газеты «Дагестанская правда» 12+
18.45, 01.00 Передача на кумыкском языке
19.30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей Дагестана
21.30 «Молодежный микс»
21.50, 02.40 К 30-летию вывода советских войск из Афганистана. «Герои мирного времени» 12+
23.20 «За скобками» 16+
23.25 Д/ф «Севастопольские рассказы» 11 с.
01.35 Т/с «Владыка морей»
03.10 X/f «Семера смельчаков»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Сегодня 15 февраля. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время показет. (16+).
14.00 Наши люди с Ю. Меньшовой. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся!
16.00 Мужское/Женское.
20.20 «За скобками» 16+
20.25 «Подробности» 12+
20.50 «На виду. Спорт» 12+
21.30 «Молодежный микс»
21.50, 02.40 К 30-летию вывода советских войск из Афганистана. «Герои мирного времени» 12+
23.20 «За скобками» 16+
23.25 Д/ф «Севастопольские рассказы» 11 с.
01.35 Т/с «Владыка морей»
03.10 X/f «Семера смельчаков»

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
17.25 В горах Афгана
18.10 Ток-шоу. Территория общения
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
11.40 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
12.50 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
14.40 Кто против? (12+).
17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
18.50 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Петросян-шоу. (16+).
23.15 Выход в люди. (12+).
0.35 X/f «Подмена в один миг». (12+).
4.45 Контрольная закупка.

НТВ

5.05, 6.05, 7.05, 8.05 Т/с «Лесник». (16+).
6.00, 7.00, 8.00 Сегодня. 9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Морские дьяволы». (16+).
13.00, 16.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
17.15 ДНК. (16+).
18.10 Жди меня. (12+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение». 21.40 Т/с «Невский. Чужой среди чужих». (16+).
23.45 ЧП. Расследование.
0.20 Захар Прилепин. Уроки русского. (12+).
0.55 Мир и наука. Наука и мы.
1.40 Д/ф «Афганцы». (16+).
2.15 Место встречи. (16+).
3.55 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
4.05 Т/с «Сваты». (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.30 Дядя разведемся! (16+).
10.35 Тест на отцовство.
11.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.10 Мелодрама «Артистка». (16+).
17.55 Спросите повара.
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Поделись счастьем своим». 22.45 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Любви целительница сила». (Россия - Беларусь). (16+).
2.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
3.15 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
3.55 Сдается! С ремонтом! 5.35 Домашняя кухня. (16+).
5.55 АБВГДейка.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 X/f Всадник без головы
10.15 Детектив «Неопалимый Феникс». (12+).
11.30, 14.30 События.
11.50 Детектив «Неопалимый Феникс». (12+).
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+).
17.00 10 самых... Драчливые звезды. (16+).
17.35 Детектив «Ночной патруль». (12+).
19.40 События.
20.05 Детектив «Северное сияние. Ведьмины куклы»
22.00 В центре событий.
23.10 Жена. История любви. (16+).
0.40 Комедия «Фантомас». 2.35 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». (12+).
1.35 X/f «Запасной игрок». 3.00 X/f «Назначаешься внучкой». (12+).
5.00 Д/с «Зафронтовые разведчики». (12+).
5.15 Д/с «Москва фронту».

ЗВЕЗДА

9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Ермак». (16+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Ермак». (16+).
11.50 Т/с «Убить Сталина». (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Убить Сталина». (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Убить Сталина». (16+).
18.00 Новости дня.
18.30 Т/с «Убить Сталина». 21.15 Новости дня.
21.25 Т/с «Убить Сталина». (16+).
22.10 X/f «Проект Альфа». (12+).
0.00 X/f «Караван смерти». (12+).
1.35 X/f «Запасной игрок». 3.00 X/f «Назначаешься внучкой». (12+).
5.00 Д/с «Зафронтовые разведчики». (12+).
5.15 Д/с «Москва фронту».

СУББОТА, 16 февраля

РГВК

07.00, 08.30, 10.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке
07.55 Мультифильмы 0+
08.50 X/f «Семера смельчаков»
10.35 «Герои мирного времени» 12+
11.20 «Мой малыш» 12+
11.50 «На виду. Спорт» 12+
12.30 «Подробности» 12+
12.55 «Молодежный микс»
13.15 Д/ф «Жемчужина дагестанского театра. Барият Мурадова» 12+
14.10 Спектакль Тбилисского русского драматического театра им. А. С. Грибоедова «АЛ.ЖИ.Р.»
15.55 «Здравствуй, мир!» 0+
16.55 X/f «Сказание о храбром Хочбаре» 12+
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

19.30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Парламентский вестник» 12+
20.20 Проект «Мы народ российский. Дагестан многонациональный»
20.50 «Первая студия» 16+
21.40 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
23.00 X/f «Жила-была девочка» 0+
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
02.00 Проект «Мы народ российский. Дагестан многонациональный»
02.30 X/f «Сокровища ацтеков» 12+
04.10 «Первая студия» 16+
04.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
05.15 X/f «Годекан» 12+
06.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
07.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водолей» 6+
08.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Рыбы» 6+
09.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Овен» 6+
10.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Телец» 6+
11.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Близнец» 6+
12.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Лев» 6+
13.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Дева» 6+
14.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Скорпион» 6+
15.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Стрелец» 6+
16.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
17.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водолей» 6+
18.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Рыбы» 6+
19.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Овен» 6+
20.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Телец» 6+
21.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Близнец» 6+
22.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Лев» 6+
23.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Дева» 6+
01.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Скорпион» 6+
02.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
03.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водолей» 6+
04.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Рыбы» 6+
05.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Овен» 6+
06.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Телец» 6+
07.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Близнец» 6+
08.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Лев» 6+
09.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Дева» 6+
10.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Скорпион» 6+
11.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
12.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водолей» 6+
13.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Рыбы» 6+
14.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Овен» 6+
15.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Телец» 6+
16.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Близнец» 6+
17.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Лев» 6+
18.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Дева» 6+
19.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Скорпион» 6+
20.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
21.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водолей» 6+
22.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Рыбы» 6+
23.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Овен» 6+
01.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Телец» 6+
02.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Близнец» 6+
03.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Лев» 6+
04.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Дева» 6+
05.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Скорпион» 6+
06.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
07.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водолей» 6+
08.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Рыбы» 6+
09.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Овен» 6+
10.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Телец» 6+
11.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Близнец» 6+
12.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Лев» 6+
13.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Дева» 6+
14.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Скорпион» 6+
15.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
16.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водолей» 6+
17.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Рыбы» 6+
18.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Овен» 6+
19.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Телец» 6+
20.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Близнец» 6+
21.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Лев» 6+
22.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Дева» 6+
23.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Скорпион» 6+
01.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
02.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водолей» 6+
03.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Рыбы» 6+
04.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Овен» 6+
05.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Телец» 6+
06.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Близнец» 6+
07.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Лев» 6+
08.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Дева» 6+
09.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Скорпион» 6+
10.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Козерог» 6+
11.00 «Легенды любви. Созвездие любви. Водол

Чи юбилияр

Бахтунинни гъурметдин къужахда

Хазран КЬАСУМОВ,
РФ-дин журналистрин Союздин член

Сулейман-Стальский райондин "Куредин хабарар" газетдин кылин редактор, Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник, РФ-дин журналистрин Союздин член Асият Мусаевна МИРЗАЛИЕВАДИ и йикъара вичин 50 йисан юбилей къеъйдна. Адаз юбилей райондин кыил Нариман Абдулмуталибова шад гълала (шикилда) мубаракна.

Асият 1969-йисуз 28-январдиз Къасумхурел Муса ва Секинат Мусаеврин хизанды дидедиз хъана. 1981-йисуз ада Къасумхурьун 1-нумрадин юкъван школа, 1993-йисуз Дагосуниверситетдин филологиядин факультет заочнодаказ акъалттарна.

Вичин зегъметдин рехъ А.Мирзалиевади 1990-йисуз Цумуррин тамам тушир юкъван школада урус чалан ва литературадин муаллимвиле къвалахунилай башламишна.

1991-йисан апрелдин ваца "Куредин хабарар" газетдин кылин редактор Сейфудин Муталибова жегиль муаллим Асиятаз редакциядиз корректорвилин къвалахал атун теклифна. Им душуышдин кар тушир. Асията газетдиз ара-ара маъкалар яхъизвай. Идалани гъейри, ада редакция "чара чка" тушир. Адан разъметту диде Секината яргъал йисара редакцияда миҳивилдердайди яз къвалахнай.

- Гъеле школада келзавай йисара, дидедихъ галаз ара-ара зунни редакциядиз къведай, дидедиз күмекар гудай, стопрал алай газетар келдай, - лугъузва Асият Мусаевнади. - Чидач дидеди къвалахзавайвийляти тиртлани, я тахъайлта, зун къисметди аниз къвалахал хидайвилля, гъеле гъа вахтунда зи рикъиз редакция чими хъанай. Мадни, гъа йисара редакцияда къвалахзавай работникар за чи хизандин бағърийрай къядай, газетдиз маъкалайар яхъизвай абураз за яхъранвал ийдай. Гъурунлай зи стха Таривердидини газетдин редакцияда хейлин йисара отделдин заведующий ва кылин редактордин заместитель яз къвалахна. Ина къвалахунал къе зани шадвалзава.

Редакциядиз къвалахал атай сифте йикъарилай А. Мирзалиевади текрибалу журналистирай чешне къаучуз, абурун меслятирихъ як акализ хъана. И кар, гъакин журналистилин пешедал рикъхуни ам "къвалахдин гуарай" винелди хжакни авуна: корректор, корреспондент, культурадин отделдин заведующий, 2016-йисан 1-юлдилай газетдин кылин редактор.

1931-йисалай акъатзавай газетдин редакторар яз жураба-жууре йисара Мемей Эфендиев, Паша Исаев, Мутлагъир Рзаханов, Гъажи Алиберов, Къурбан Мамедов, Сайд Алиметов, Жалал Алагъвердиев, Загындин Къазанбегов, Сейфудин Муталибов хътин тежрибалу пешекарри, бажарагълу журналисти къвалахна. Асият Мусаевнади абурун кар, газетдин хъсан адетар давамзава.

- Общество виллик финин вири девирра газет колективный пропагандист, агитатор, тешкилатчи хъана. Райондин экономика, культура, образование виллик тухунин, несиллиз ахлакъдин, марифатдин, зегъметдин, ватанпересвилин тербия гүнин, милли чал, адетар, халкъдин арада авай дустстал хънин, мягъкемарунин кардик газетдин коллективи еке пай кутуна, и важибу кар гилани давамарзава.

Гъилевай йисуз район арадал атайдалай инихъ 90 йис, Дагъустандин халкъдин шаир Стлал Сулейманан 150 йис тамам жезва. Ида чи виллик мадни еке везифаяр эцгизава, абуру чна къилизни акъудда, - лугъузва Асият Мусаевнади.

Гъакысигъа зегъметдай А.Мирзалиевадиз "Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник" лагъай гъурметдин тъвар (2012-йис) ганва. Ам гъакын Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерстводин, райондин администрациядин патай ганвай ва маса грамотайрин сагъиб, РФ-дин журналистрин Союздин членни я.

А.Мирзалиевади "Куредин ярар", "Цийи Кавказ" издательстворай акъуднавай лезги писатеррини шаирин са шумуд ктабдиз редакторвал ва корректорвал авуна. Райондин дишеглийрин советдин член яз, ада общеественный еке къвалахни тухузва.

А. Мирзалиевади лугъузлавал, рикъ алай пеше гъевесдиди, бегъерлувиленди къилье тухунин карда ада къуват, илътам гузвойди адан къени, гъуруметлу хизан я. И кар чнани, газетдин редакциядин коллективдини, аннамишава. Лап къени къилихдин инсан тир умурдин юлдаш Вагифа, рухвайяр тир Рустамани Камила, ада вичи лугъузлавал, "къене авай рикъ хътин свас Заринади" ва хтупар тир Амирдини Гъажиди Асият Мусаевнадиз умурдад, пешедал къарувал, рузыгъдин къубанвал ва пакадин ийкъахъ инанишишвал гузва.

Юбилей мубарак авуналди, заз къелемдин вах Асият Мирзалиевади къхъенвай царап Низами Генжевидин "...Къадир жечни къисметдин, Къужаҳдава вун бахтунин, гъурметдин" гафаралди къиятгъиз къланзава.

Чи юбилияр

Спорт Чемпиондихъ галаз гуруш

Лена САИДОВА

Са шумуд югъ идалай виллик MMA-дай дульядин чемпион Надим Гъульсенбегов Сулейман-Стальский райондин администрациядин патав гвай набутриз ва тимил таъмин хизандай тирбуруз яшайищдин жигъетдай къуллугъузавай центрада реабилитациядин курс къиле тухузвай аялрихъ галаз гурушмиш хъана.

Яялар спортдин мукъва ва абур сагълам умуръ тухунал желб авун патал спортсменди вичин сифтегъан гъалибвилер рикъел хкана, спортда къазанмишай сифтегъан шабагъдикай съльбетна.

Яялар спортсменди тренировкяр ва вичин азад вахт гъыкли къиле тухузватла, хабарар къуна. Вири салзри Надим Гъульсенбеговга галай-галайвал тамам жавабар гана. Агалкъун къазанмишун патал четинвилерихъ яиче тахъуниз, дурум гуниз эвер гана. Эхирдай аяпра машгъур спортсмендихъ галаз шикилар яна.

Массаж авунин рекъяй яялар ва яялар галай хизандар къабулдай йикъян отделенидин медсестра Фарида Эфендиевади къеъд авурвал, ихътин мярекатри аялриз неинки чи машшур спортсменрикай чирвилер, гъакни абурухъ галаз мукъувай таниш жедай мумкинвал гузва, абур руыгъламишава.

Чи мурадни гъам я!

Руслан КЕРИМХАНОВ

И мукъвара акъатай "Лезги газет" штангаяр хкажуналди дульньядин чемпионвилин тъвар къачур Ислам Рамазановакай къхъенвай мақъмала авай. Ана эхирдай "Лезги халкъдин арадай викъегъ рухвайярни рушар газаф акъатрай!" лаъбана алахишишнавай. И гафар кълайла, са викъегъ хъцикай къве ѡлар къхъидай фикирзи къилизни атана...

Мегъарамдухурунви Руслан Балагъмедован гада ЗАМИРАН рикъ къуршакар къунал гъвечи члалай алай. Сифтедай ада, Къарай атана, чи районда са шумуд йисуз аялриз спортдин и журуедин сирер чирай Жарулагъ Шингарован, гъурунлай Тельман Халидован гъилик вердишвилер къачуна. 2014-йисуз къисметди Балагъмедоврин хизан, 8-клас къутягъай Замири галаз, Ставрополь шегъердиз акъудна. Ина, школада къелдайла, аялдин алахуунрик чаддин тренердин вилхъкуна. 9-класс акъалттарна, Замир Ставропол-

дин олимпиададин резервдин училищедик экечина. Ана студентди Россиядин лайихлу тренер Руслан Кочуван гъилик устадвал хкажун патал алахуунар давамарна. Адани жегъил спортсмендиз самбодин, дзюдодин гъеле чин тийзиз амай сирерай къил акъудиз къумекна.

Алатай 3 йисуз Замира хейлин акъажунра иштиракна, гъа гъисабдай яз - Россиядин чемпионратни. Амма анра приздин чкайар къаз алакъяничири. Ятлани я ам вич, я фин-хутириз газаф харкар акъатай буба, я гъакын алахуунар авур тренер садни руыгъдай аватнач. Аквадай гъаларай, вичин кеспи дериндей чизвай тренерди спортсмендин агаlkъунар гъеле виллик кумайди гъиссавай. Яръал фенатлани, а йикъар алукуна. 2017-йисуз Замира са гъилди спортдин къве журедайнай мастервиле кандидатвилин нормаяр ацурна. Исини алатнач, шад ада самбодай СКФО-дин къенкъивечивал патал акъажунра чехибурун арада 1-ча къуна, спортдин мастервилин тъвар къачуна. Гила адахъ алай ваца Грозныда дзюдодай къиле фидай СКФО-дин къенкъивечивал патал акъажунрани чемпион жедай ният ава. Ахпа рикъе къаст авай лезги хци Казан шегъерда мартдиз самбодай жедай чемпионатдиз гъазурвилер аквада.

Замир виллик квай кесерлу турниррани гъалиб жедайдак чехи умудар кутазва. Ихътин лезги хцихъ къуй еке агалкъунар хъурай!

Мини-футболдай турнир

Къагъиман ИБРАГЫМОВ

И йикъара Берикейдин спортшколада Дербент райондин кылин призар патал мини-футболдай финалдин къурунан къиле фена.

дестедиз пайнавай. Къилин призар патал анжак 2 командали къурунан давамарна.

Финалда сифте туп ядай ихтияр райондин кыил Мегъамед Жалиловаз гана, ада иштиракчирихъ агалкъунар, гъалибвал хъун алхишина.

Турнирдин вири къурунан къизъиндаказ къиле фена. Са команадизини кубок гъилий ахъайиз къанзачавир. Финалдин къурунан Берикейдин командали Рубасдин командаладал 5:2 гъисабдади гъалибвал гъазанмишна. 3-ча Геджуудин СОШ-дин командали къуна. Абуру Луқларин СОШ-дин команда 8:4 гъисабдади гъурунна тұна.

Кубок, медаларни савкъатар 1-ча къур Берикейдин СОШ-дин чемпионрив Дербент райондин Кыл Мегъамед Жалилова, 2-ча къур Рубас хъурин СОШ-дин командаладив медаларни савкъатар Ягъя Гъажиева, 3-ча къур Геджуудин СОШ-дин командаладив Мажмутдин Семедова, рикъиз теселли гүнин савкъатдиз лайиху хъайи Луқларин СОШ-дин командаладив Анвер Гъажимурадова вахкан.

Турнирда виридалайни хъсандиз къурувай-бүрни къейдна: Амин Саидов (Рубас), Насрула Салигъов (Геджууд), Рустам Муталимов (Берикей).

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядян, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкъала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР

М. И. ИБРАГИМОВ

Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН

ЗАМЕСТИТЕЛЬ

М. А. АГЫМЕДОВ

65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н. М. ИБРАГИМОВ

65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН

Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН

Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йисан 52 сеферда акъатзана
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гузъчывал авунин рекъяй Федеральный къултугъдин Дагъустан Республикада авай Управленини 2016-йисан 12-декабрьиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди түкъпур хъйизва.
Макъалайриз рецензия гузувач ва абур элкъвена вахкувач. Редакциядин макъалайриз авторин фикирар сад тахъун мумкин я.

**РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:**
367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 18.10

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан къче, 6.

Тираж 7500

(Г) - И лишандик квай материалар
гъякъидих чапзавайбүр я.

(12) - Икъван яшар хъянвайбуру кълпрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Милли умуми концерт

Абад АЗАДОВ

Меркезда Дагъустандин манийрин гъяр йисан милли умуми концертар 16-сеферда къиле тухвана. И хъсан кардин тешкилатчи "Прибой" медиахолдинг я.

Дагъустандин манийрин умуми фестивалда иштиракиз къланзай манидараар газф жезва, амма абур "Прибой" радиодихъябакалавайбуру сесер гуналди тайнарзана. Йисан вахтунда чин манияр радиодай гузвяз, телеканалпрай къалурзай вах журабажуъре концертра сегънедиз экъечизавай манидарриз тамашачийри къимет гузва.

Алай йисан 31-январдиз Дуствилин къвалин чехи залдиз мад вишералди тамашачияр къват хъана вабуру чин вилералди рикл алай манидараар аквадай, абуруз капар ядай, цуквер багъишдай мумкинвал хъана. Манидаррилай гъяри, концертра къулдердайбурун дестейри, музыканти, манийрин авторри, телеведущийри иштиракна.

"Йисан гъхъ-гъсаб" умуми концерт къиле тухзвай Юлия Дибровади, Алиса Шагъназаровади ва Руслан Алибекова (къяд ийин, абуру чин везифа еке пешекарвилелди ва устадвилелди тамамарна) сегънедиз сифте нубатда Дагъустандин халкъдин артист, табасаранрин тъвар-ван авай манидар Марьям Къазиевадиз теклифна.

Сегънени, зални хважамжамдин эквери, рангари безетмишна,

залдиз ажайиб музықадин сесер чикла. Марьяман ширин сесини тамашачияр вичел желбна. Къульперзай рушарин дестеди сегъне мадни безетмишна...

Концерт саки къуд сятда - давам хъана. Сегънедиз гъям газф буруз таниш ва гъям цийи манидараар экъечина. Абурун арада рутулави Гъульпур Рагъманова, агъулви Зулфия Шабанова, Кристина, Рашид Багатаев, Тлавус Мегъамедова, Фатима, Зоя Чунаева, Гъулхалум Гъажиева, Гъава Захаева... авай.

"Прибой" радиодихъябакалавайбуру Маг АЛИМУТАЕВА-ДИ (шикилда) лугъузай "Чан жуванбур" (чалар - Билал Адилованбур, музыка - Къагъриман Ибрагимов) манидизни бес къадарда сесер ганвай. Ватанпересвилин, милли чалал, хайи ериярал, ватандашрап ашукъвилин мани Маяди пара устадвилелди тамамарна ва тамашачийри ада兹 гурлу капар яна.

Умуми фестивалдин вири иштиракчийриз цуквер, дипломар ва "Йисан манидин гъалибчи" гафар къиенвай кубокар гана.

Чал хъх, ам чи девлет я

Къагъриман ИБРАГИМОВ

Белиж поселокдин 1-нумрадин юкъван школада Дербент райондин школьникрин арада лезги шаиррин эсерар лат хъсандин къелунай конкурс къиле фена. Адан къилин макъсад лезги чал халкъдин къатара гегъеншарун, хъун, бажараъ авай жаванар жагъурун, аъкъалтзайвай несил хайи чалал рикл ала兹 тербияламишун, дидедин чал къанарун тир.

Школадин директор Имара Заловади мянрекат ачухна, конкурсантриз агалкъунар алхиша, жкоридин векилар малумарна: РУО-дин начальникдин заместитель Назира Мирзаева, РУО-дин методцентрадин руководитель Тамила Алиева, РУО-дин къилин пешекар Зарема Алиева, РД-дин писателрин Сюздин лезги секциядин руководитель, шаир Владик Батманов, шаир, РД-дин лайихлу муллар, РФ-дин образованидин гъурметлу работ-

ник Гъулангерек Ибрагимова и Царарин автор.

Ана Белиж поселокдин къиль Р.Гъабибулаева, Лезги муздратеатрдин къилин режиссер, РД-дин халкъдин артист М.Мирзебегова, шаир ва публицист С.Абила, Дербент шегъердин культурадин управленидин къилин пешекар Г.Шабановади, школайрин директорри, мулларни ва аялри иштиракна.

Конкурсдин нетижаяр къазвай арада В.Батманова ва Г.Ибрағимовади шиирап къелна.

Аялриз къимет гузвяз нетижаяр Назира Мирзаевади малумарна, чаяяр и аялри къуна: 1-чка - Мальвина Азизовади (Агълабарин СОШ), 2-чка - Хадика Гъульсейновади (Белиж хъуръун 2-нумрадин СОШ), 3-чка - Рагната Цмиевади (Хазар хъуръун СОШ). Конкурсдилай гъргъуныз мянрекат "Штул", "Садвал" ва аялрин къульлерин "Кавха" ансамблри манияр лугъуналди ва къульлер авуналди давамарна.

Чаз къиизва Гъамишалугъ риклера

Мегъарамдхурууын райондин Филерин хъуръий чаз чар атана. Ам жемятдин тъваруухъай хъуръун администрациядин къиль Абдулмалик Эмирзъамзаева.

"Ийкъара чав рикл къарсатишдай чулав хабар агаъна: Махачкъала, вичи яръял йисара республикадин къилин вузрикай сад тир Даггоспедин университетдин математикадин факультетде доцентвиле къвалахай бажарагълу муллар, гъурметлу, камаллу инсан, гъакъван вичин балайриз, багъририз, къвализни хъуръуз, вири халкъдиз вафалу хъйдиде, баде, свас, руш Мафи Назировна ЭСЕТОВА-ЮЗБЕГОВА залум ажалди чавай къаъкъудна. Гъайиф...

Ахътин инсанар халкъдивай, чидайбурувай къакъатун еке мағърумвал я. Мафи Назировна чи, Филерин хъуръун, агълайриз гъакъван истеклу, гъурметлу, хайи руш хъиз, мукъва ва багъя инсан тир. Ада вичин итим, гила Дагъустандин халкъдин дуухтур, гъунарлу сүгъбетчи, мянрекатин тамада Азедин Мурадович Эсетовашъ галаз санал Кетин къилин меттөл алай чи къульне хъуре 1960-1961-йисада къвалахна. Сада мектебда математикадай тарсар гана, мукъуда чи больница да къилин дуухтурвална. Абурун къуллугъ чи агъалийрин риклелай гилан алатаваз. Эсетоврин хизанды чахъ галаз алакъа вири йисара, хъур арандиз куын хъайлани, хъзвай. Абури чи вири хийир-шийирдин къарин, мянрекатин иштиракчияни тир.

Хъуръун гъурметлу агъалий тир Бегъер Велибеков, Жарулла Гъильбетов, Гъайбат Агъмадов, Айдунбег Ризаев, газф масабурун хизандын арада и хизандын гъакъван гъурметлуди хъайиди парабуру риклелай къиизва.

Жемятдин тъваруухъай Абдулмалик ЭМИРГЪАМЗАЕВ, Филерин хъуръун администрациядин къиль"

Х.М.Абдуллаева

Ийкъара чав чулав хабар агаъна: яръял чулагъ азардик тъвар-ван авай муллар, математик Абдуллаева (Сайдова) Хадужат Мирзеевна рагъметдиз фена.

Х.М.Абдуллаева 1946-йисуз Къурагъирин хъуръун дидедиз хъана. ДГПИ акъалтарна жэйиль муллар хайи хъуръун мектебдиз математикадин тарсар гуз хтана. Вичин умъурдин эхиримжи йикъалди ада Къурагъя муллар из гъакъисагъвилелди зегъмет чулага, ақъалтзайвай несилрэз чирвилерни тербия гана.

Къурагъирин 2-нумрадин юкъван школадин мулларин колективиди Х.М.Абдуллаева рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз, адан веледриз, багъририз, мукъва-къилириз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективиди машгъур манидар Даниял Къазиеваз играми стх
Мирзебег Бедретдинович рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.
Махачкъала яшамиш жэзвай Багъадин Расулович Даштемирова Азедин Эсетоваз умъурдин юлдаш
Мафи Назировна рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.
Мегъарамдхурууын райондин Филерин хъуръий тир Велибеков Велибека гъурметлу дуухтур Азедин Мурадович Эсетоваз умъурдин юлдаш
Мафи Назировна рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.